

Filistin-İsrail ve Ukrayna-Rusya Savaş Haberlerinin İdeoloji Perspektifinde Tematik Analizi

Thematic Analysis of Palestine-Israel and Ukraine-Russia War News from an Ideological Perspective

Mehmet ULAŞ*

Araştırma Makalesi Research Article

Başvuru Received: 05.11.2024 ■ Kabul Accepted: 12.02.2025

ÖZ

Medyada yer alan metinler, yerel ve küresel boyutta gündemde yer alan konu başlıklarının topluma aktarılması ve toplumsal yapının enformasyon arayışının giderilmesi açısından önemli bir rol üstlenmektedir. Ancak medya organlarının ontolojik arka planını oluşturan ideolojik kabuller medya ile özdeşleşen bu rollerin işlevsiz kalmasına neden olmaktadır. Medya ve ideoloji arasındaki bu organik ilişki medyanın nesnelliği konusundaki paradoksların zeminini oluşturmaktadır. Medya içeriklerini oluşturan metinlerde tercih edilen sözcükler ise medya organlarının ideolojik tutumları hakkında önemli ipuçları sunmaktadır. Tercih edilen sözcüklerin, okuyucularını medya organının ideolojik perspektifine göre şekillenen bir politik duruşa yönlendirmesi, medyada yer alan metinlerin ideolojik tahakküm oluşturan politik söylemler üzerine inşa edildiğini göstermektedir. Politik söylemler okuyucuların ilgili konu başlığına dair algılarının, tutumlarının ve fikirlerinin manipülatif ekseninde şekillenmesine olanak sağlamaktadır. Ayrıca güç/iktidar ilişkisi etrafında oluşturulan politik söylemler haberin niteliğine dair hangi temaların ön plana çıkarılacağına belirlenmesinde de önemli bir rol oynamaktadır. Bu kapsamda çalışmanın amacı Filistin-İsrail ve Ukrayna-Rusya savaş haberlerinde politik söylem perspektifinde öne çıkan temaları incelemektir. Bahsi geçen amaç doğrultusunda dünyanın en büyük ekonomisine sahip ABD ile Avrupa Birliği Üyesi ülkelerden en büyük ekonomiye sahip Almanya'nın en yüksek tiraja sahip iki gazetesinde yer alan Filistin-İsrail ve Ukrayna-Rusya savaş haberleri doküman analizi tekniğinden hareketle MAXQDA 2020 programı aracılığıyla incelenmiştir. Tümevarım yaklaşımından hareketle keşfedici kodlamanın yapıldığı incelemede "saldırlara yönelik genel bilgiler", "saldırlara yönelik küresel bakış" ve "saldırıların insan hakları boyutu" şeklinde üç ana tema ön plana çıkmıştır. Sonuç olarak çalışmada, örneklemi oluşturan USA TODAY ve BILD gazetelerinde yer alan haber metinlerinde tercih edilen sözcüklerin ideolojik perspektife dayalı politik söylem farklılıkları taşıdığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Filistin-İsrail, Ukrayna-Rusya, Politik Söylem, İdeoloji

ABSTRACT

The texts in the media play an important role in conveying the topics on the agenda at local and global levels to the society and in eliminating the social structure's search for information. However, the ideological assumptions that form the ontological background of media organs cause these roles identified with the media to become dysfunctional. This organic relationship between media and ideology forms the basis of the paradoxes regarding the objectivity of the media. The words preferred in the texts that constitute the media content provide important clues about the ideological attitudes of the media organs. The fact that the preferred words lead their readers to a political stance shaped according to the ideological perspective of the media organ shows that the texts in the media are built on political discourses that create ideological domination. Political discourses allow the perceptions, attitudes and ideas of the readers regarding the relevant topic to be shaped along a manipulative axis. In addition, political discourses formed around the relationship between power and authority play an important role in determining which themes will be highlighted regarding the nature of the news. In this context, the aim of the study is to examine the prominent themes in the Palestine-Israel and Ukraine-Russia war news from the perspective of political discourse. In line with the aforementioned purpose, the Palestine-Israel and Ukraine-Russia war news in the two newspapers with the highest circulation in the USA, which has the largest economy in the world, and Germany, which has the largest economy among the member states of the European Union, were examined using the document analysis technique using the MAXQDA 2020 program. In the examination, exploratory coding was performed based on the inductive approach, and three main themes emerged as "general information on the attacks", "global perspective on the attacks" and "human rights dimension of the attacks". As a result, it was determined that the words preferred in the news texts in the USA TODAY and BILD newspapers, which constitute the sample, carried political discourse differences based on ideological perspective.

Keywords: Palestine-Israel, Ukraine-Russia, Political Discourse, Ideology

Giriş

İdeoloji kavramsallaştırması epistemolojik olarak Yunanca *eidos* (fikir) ve *logos* (akıl, söylem) kelimelerinden oluşmaktadır (Vincent, 2009, ss. 1-2). David McLellan'a göre (2009) ideoloji "sosyal bilimlerin alanının en kaygan kavramı"dır. İdeoloji kavramının anlam bakımından siyasi denklemin içerisinde yer alan güç/iktidar ilişkisine göre değişiklik göstermesi bu şekilde bir tanımlanmanın arka planında yer alan gerçekliği oluşturduğu ifade edilebilir. Althusser'e göre "ideoloji imgesel bir düzlemdir ve bu düzlemin realitedeki gözlemlenebilir somut karşılığı ise söylemdir" (Althusser, 1969, s. 234) tanımlaması da ideolojik söylemlerin siyasi argümanlara ve kabullere göre değişkenlik gösterdiğini destekler niteliktedir. İdeoloji kavramını dil etrafında tahayyül etmek indirgemeci bir yaklaşım oluşturmaktadır (Benveniste, 1971, ss. 43-49). Bu nedenle ideoloji toplumsal yaşam pratikleri içerisindeki fikir, inanç, anlam ve değerleri söylemler üzerinden inşa eden retoriksel bir söz edimi şeklinde tanımlanabilir.

İdeolojinin somut hale evrilmiş formu söylem iken bunun aktarımını sağlayan araçsal yapı ise medyadır. Medyanın tekelleşmesi ve endüstrileşmesi medyanın işlevlerinin değişime uğramasına neden olmuş ve bu değişimin sonucunda medyanın toplumu bilgilendirme işlevselliği, ideoloji ve ekonomi temelli tahakküme dönüşmüştür. Herman ve Chomsky medyanın tekelleşmesinin, medyada sunulan içeriklerin egemen sistemin ideolojik değerleri çerçevesinde inşa edilmesine ve örtük ideolojik anlamların konjonktürel yapıya göre yeniden üretilerek medyada sunulmasına neden olduğunu belirtmektedir (Herman ve Chomsky, 2006, ss. 15-16).

Literatürde medyada sunulan içerikler ile ideoloji arasındaki ilişkiselliğe farklı perspektiflerden yaklaşan çalışmalar yer almaktadır. Medyada sunulan içeriklerin gerçekliği ile ideoloji arasındaki ilişkinin ele alındığı çalışmada Post-Truth çağda medyada sunulan içeriklerin gerçekliği ile medyanın sahip olduğu ideolojik anlayış arasında bir paralellik olduğu sonucuna ulaşılmıştır

(Özdemir, 2020, s. 107). Politik söylem oluşturmada ideolojinin etkisinin tartışıldığı bir diğer çalışmada medya kuruluşlarının politik konumlanışlarının sunulan içerikleri ideolojik bağlamda dönüştürdüğü sonucu ortaya çıkmıştır (Seyhan, Zararsız ve Ayaşlıoğlu, 2021, s. 17). Medyanın ekonomi-politiği ile ideoloji arasındaki ilişkinin ele alındığı çalışmada üretilen içeriklerde medyanın sahiplik yapısı ve ideolojik yakınlığın belirleyici olduğunu sonucuna ulaşılmıştır (Arık & Akgün, 2018, s. 197). Liberal basının ideolojik tutumlarının Filistin-İsrail çatışması ile ilgili haberlere nasıl yansıdığının incelendiği çalışmada ideolojik tutumların haber içeriklerindeki kavramları farklılaştıran bir etken olduğu sonucuna varılmıştır (Yılmaz D., 2024, s. 309). İdeolojik perspektife sahip medya içeriklerinin oluşturduğu kaygılar üzerine yapılan çalışmada ideolojik içeriklerin bireylerde stereotip düşünceye sebep olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Reyni & Xiaoyun, 2024, s. 232). Haber içeriklerine içerik üreticisi profesyonellerin ideolojik tutumlarının nasıl yandığının incelendiği çalışmada içerik üreticilerinin ideolojik tutumlarını okuyuculara yorum cümleleri aracılığıyla yansıttıkları sonucuna varılmıştır (Fifi & Susana, 2023, ss. 123-124). Medya kuruluşlarının ideolojik yönelimlerinin kamuoyunun inançlarını ve algılarını nasıl etkiledikleri üzerine yapılan çalışmada ideolojinin kamuoyunun değerlerini inşa etmede belirleyici rol üstlendiği sonucuna ulaşılmıştır (Faizai, Sumariara, Djatmika ve Wiratno, 2024, s. 74). Yapılan bu çalışmalar güçlü çıkar gruplarının ideolojik perspektiflerini medyada yer alan içerikler üzerinden farklı bağlamlarda nasıl sunulduğunu göstermektedir.

Literatürde yer alan çalışmalar genel olarak tek bir konu özelinde farklı medya kuruluşlarının ideolojik açıdan yaklaşımlarını ele almaktadır. Yapılan bu çalışma benzer iki konunun küresel ölçekte en yüksek tiraja sahip iki gazete tarafından nasıl ele alındığı, haber içeriklerindeki ideolojik yansımaların nasıl bir ikilik oluşturduğu, söylemlerin ve kavramların medya kuruluşlarının ideolojik bakış açılarına yönelik nasıl ipuçları taşıdığı gibi sorulara haber içeriklerinde yer alan politik söylemler perspektifinde ortaya çıkan

temalar aracılığıyla cevap bulmaya çalışmaktadır. Bu yaklaşım çalışmayı mevcut literatürde yer alan çalışmalardan farklı kılarak çalışmanın önemini de ortaya koymaktadır.

Bu kapsamda çalışmanın amacı Filistin-İsrail ve Ukrayna-Rusya savaş haberlerinde politik söylem perspektifinde öne çıkan temaları incelemektir. Bahsi geçen amaç doğrultusunda dünyanın en büyük ekonomisine sahip ABD ile Avrupa Birliği üyesi ülkelerden en büyük ekonomiye sahip Almanya'nın en yüksek tiraja sahip iki gazetesinde yer alan Filistin-İsrail ve Ukrayna-Rusya savaş haberleri doküman analizi tekniğinden hareketle MAXQDA 2020 programı aracılığıyla incelenmiştir. Tümevarım yaklaşımından hareketle keşfedici kodlamanın yapıldığı incelemede "saldırlara yönelik genel bilgiler", "saldırlara yönelik küresel bakış" ve "saldırıların insan hakları boyutu" şeklinde üç ana tema ön plana çıkmıştır. Sonuç olarak çalışmada, örnekleme oluşturan USA TODAY ve BILD gazetelerinde yer alan haber metinlerinde tercih edilen sözcüklerin ideolojik perspektife dayalı politik söylem farklılıkları taşıdığı belirlenmiştir.

İdeoloji ve Politik Söylem

İdeoloji kavramsallaştırmasını cisimsiz fikirler ya da belirli davranış pratikleri ile açıklamaya çalışmak indirgemeci bir yaklaşım olacaktır. İdeoloji göstergesel veya söylemsel bir fenomen olarak tasvir edilmektedir (Eagleton, 2015, s. 255). Bu bakış açısı ideoloji tanımı yaparken maddiliğin ve anlamlar kümesinin tecrit edilemeyecek olgular olduğunu vurgulamaktadır. Kate Boslew'in "ideolojik temsil modeline" göre içeriklerde yer alan anlamlar ideolojinin kitlelere aktarılmasında ve kitlelerin bu anlamlar doğrultusunda ilgili konuya yönelik istenilen fikri kabule ulaşmasında başat rol oynamaktadır (Bowles, 2010, s. 80-83). Ancak Douglas Kellner'e göre ideolojik arka plana sahip içerikleri ideolojinin aktarımını sağlayan monolitik bir işletim sistemi gibi görmek sığ bir bakış açısından öteye gitmeyecektir (Kellner, 1995, ss. 1-10). Bu sığlığı aşabilmenin temel yolu ise içeriklerin hazırlanma motivasyonunu oluşturan politik söylem zeminini ve medya kuruluşunun ekonomi politliğini doğru analiz etmektir.

Söylem, toplumsal pratikler, söylemsel pratikler ve metinler şeklinde üç temel argümanın birleşiminden oluşmaktadır (Fairclough, 1995, ss. 91-112). Toplumsal pratikler söylemin tarihsel boyutuna, söylemsel pratikler iktidar güç ilişkisine, söylemler ise iktidarı elinde bulunduran yapının ideolojik yaklaşım biçimine dair arka plan okuması yapılmasına olanak sağlamaktadır (Dijk, 2015, ss. 16-21). Söylemin unsurlarının politik aktörlerin etkisi altında bir içeriğe dönüşmesi ise politik söylemleri oluşturmaktadır (Wilson, 2015, ss. 101-119). Medya kuruluşları da tasvir edilen söylem ve politik söylem pratiklerinin ideolojik zemine dayalı anlam ve anlam biçimleri oluşturularak sunulduğu araçları temsil etmektedir (Hall, 2014, ss. 77-97). İdeolojik tabana sahip medya temsilleri üzerinden aktarılan içerikler asimetric güç ilişkilerinin yeniden üretimine olanak sağladığı gibi bireylerin değer yargıları, toplumsal bakış açıları ve politik görüşleri gibi birçok unsurunda şekillenmesi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Medyada mevcut güç/iktidar ilişkisi ekseninde oluşturulan politik söylemler bir süre sonra hâkim kamusal söylemin yerini almakta ve bu durum toplumun yaşanan gelişmelere karşı alternatif düşünce yollarının kapanmasına neden olmaktadır.

Medya kuruluşları benimsedikleri ideolojik kodlar çerçevesinde toplumsal yapıyı süreklilik arz edecek şekilde düzenlemektedir. Benimsenen ideolojik kodlar toplumsal yapının anlamatfettiği değerlerine ve dünya görüşlerine temas ettiğinden hedeflenen düzenleme işlemi bir süre sonra yerini düşünsel hegemonyaya bırakmaktadır (Shoemaker & Reese, 2014, s. 116). Ancak bu denklemdeki temel sorun Baudrillard'ın da belirttiği gibi, ideolojik yaklaşımın içeriklerdeki gerçekliği dönüştürdüğü meselesi değil, gerçek olmayan içeriklerin nasıl gizlenmesi gerektiği sorundur (Baudrillard, 2002, s. 172). Siyasal alan ile karşılıklı fayda ilişkisi içerisinde olan medya (Wojtasik, 2019, ss. 34-35) toplumsal yapının istenilen şekilde dönüşümünü gerçekleştirecek ideolojik içeriklerin örtük şekilde sunumunu sağlayacak bir alana evrilerek mevcut sorunun ortadan kaldırılmasına yardımcı olmaktadır. Medyanın benimsediği ideolojik görüşü örtük şekilde sunmasına yardımcı olacak

argüman ise haber metinleridir (Seyhan, Zararsız ve Ayaşlıoğlu, 2021, s. 22). Eleştirel ekonomi politik yaklaşımın argümanlarından biri olan içeriklerin üretim, dağıtım ve tüketim sürecinde mülkiyet ve siyasi denklem değişkenlerinin belirleyici rol oynadığı eleştirisi, haber metinlerindeki ideolojik söylemlerin kim tarafından oluşturulduğuna dair önemli çıkarımlar sunmaktadır.

Bağlam anlamları oluşturmaktadır. Mevcut bir durum karşısında dış etkenlerden ötürü bağlamın değişmesi anlam pratiklerinin de değişmesine neden olmaktadır (Hall, 2017, ss. 28-30). Haber metinlerinin oluşum sürecinde içeriğe dair medya ve siyaset ilişkiseliliği üzerinden bir perspektif çizilir ise bu durum haber metninin anlam ve bağlam açısından değişmesine ve metnin özünde bulunan gerçekliğin yerini kurmaca bir gerçekliğe bırakmasına neden olmaktadır. Gerçeklik, güç/ iktidar ilişkisi bağlamında oluşturulan ideolojik düşüncenin hegemonyasıdır ve ideolojinin kendini yeniden üreterek kamuoyu üzerinde etki oluşturmaları sağlayan araç ise haber metinleridir. Bu sebeple medya ve ideoloji arasındaki ilişkiye yönelik doğru bir okuma yapabilmek için haber metinlerinin çözümlenmesi ve metnin içerisinde yer alan örtük anlamları oluşturan temaların belirlenmesi önem arz etmektedir.

Filistin-İsrail Sorununa Tarihsel Bakış

Tarihin geçmiş dönemlerinden başlayarak güncel siyasi atmosfere kadar siyasi bunalımlar, sömürgeci güçlerin müdahaleleri, terör eylemleri ve savaşlar gibi olaylar ile mücadele etmek durumunda kalan Ortadoğu coğrafyası, küresel kamuoyunda istikrarsızlık, karmaşa ve çatışma gibi kavramsallaştırmalar ile özdeşleşen bir bölge konumundadır (Sarp & Cihan, 2020, s. 3). Ortadoğu coğrafyasında kalıcı barışın sağlanarak çözülmesi elzem olan konu başlıkları bulunmaktadır. Bu konu başlıklarından biri de Filistin-İsrail sorunudur. Bu nedenle tarihi arka planı 20. yüzyıla dayanan Filistin-İsrail sorununa dair yaşanan gelişmelerin tarihi kronoloji ile izahı, Filistin-İsrail sorununun daha iyi anlaşılmasına yönelik katkı sağlayacaktır.

1897 yılında İsviçre'nin Basel kentinde Siyonizm'in kurucu olarak kabul edilen politik aktivist Theodor Herzl öncülüğünde Birinci Siyonist Kongresi düzenlenmiştir. Kongre'de Dünya Siyonizm Örgütü'nün kurulmasına ve Filistin'de yaşayan Yahudiler için yaşamlarını devam ettirecekleri kalıcı bir yurt sağlanmasının hedef olarak belirlenmesine karar verilmiştir (Cleveland, 2008, ss. 269-271). Gerçekleştirilen kongrede alınan kararların Siyonizm'e siyasal bir nitelik kazandırmış olması Filistin-İsrail sorununun tarihi seyri bakımından önem arz etmektedir.

1916'ın Aralık ayında İngiltere'de Lloyd George Başbakan olarak seçilirken, Arthur Balfour'da Dışişleri Bakanı olarak göreve getirilmiştir. Temmuz 1917'de İngiltere Siyonist Dernekleri Başkanı Lord Rothschild, İngiliz Dışişleri Bakanı Balfour'a Filistin konusunda üç önerinin yer aldığı bir teklif sunmuştur. Teklifin detayların da Filistin'in bir Yahudi vatani olabilmesi, Yahudilerin herhangi bir kısıtlama ile karşılaşmadan Filistin topraklarına göç edebilmeleri ve Yahudilerin Filistin topraklarındaki idaresinin Yahudilerin kendileri tarafından yönetilerek sürdürülmesi yer almaktadır (Mock, Obeidi ve Zeleznikov, 2014, s.1250). 1917 yılının Kasım ayında ise Başbakan Lloyd George önderliğindeki İngiliz Hükümeti, İngiltere Siyonist Dernekleri Başkanı Lord Rothschild'in önerilerini kabul ederek Balfour Deklarasyonu'nu ilan etmiştir (Karaköse, 2018, s. 161). Balfour Deklarasyonu siyonizmin küresel ölçekte gündem oluşturan bir ideolojik yaklaşıma dönüşmesini sağlarken aynı zamanda Filistin topraklarına yönelik göç dalgasının ve bazı siyasi hamlelerin de önünü açarak Filistin-İsrail sorununun farklı boyutlara evrilmesine neden olmuştur.

Balfour Deklarasyonunun esasları göz önünde bulundurularak 1920'de gerçekleştirilen San Remo Konferansında Filistin'deki manda yönetiminin İngiltere'ye bırakılması kararı alınmıştır. İngilizlerin manda yönetimini devraldığı tarihten itibaren bölgeye gerçekleştirilen Yahudi göçlerine sınırlama getirmemesi Arap devletlerinin tepki göstermesine neden olmuştur (Armaoğlu, 1984, s. 200).

Amerikan Siyonistler Biltmore planının somut olarak hayata geçebilmesi için İngiltere'den 100 bin Yahudi'nin Filistin topraklarına göç etmesine müsaade etmesini istemiştir. Bu talebin üzerine Filistin sorunu ile ilgili süreci yönetemeyen İngiliz Mandası her iki tarafın kabine üyelerinin bir araya gelmesi ile oluşacak olan bir komisyonun kurulmasını talep etmiştir. Bu talep doğrultusunda Filistin sorunu 2 Nisan 1947 tarihinde Birleşmiş Milletler bünyesine taşınmıştır (Fraser, 1980, ss. 47-55). İngiltere'nin bu talebi doğrultusunda 28 Nisan'da BM Genel Kurulu bir araya gelmiş ve 15 Mayıs tarihinde BM Filistin Özel Komitesi yani UNSCOP'un kurulması kararı alınmıştır (Karaman, 1992, s. 41).

Kurulan bu özel komite incelemeler yapmak üzere 16 Haziran'da Kudüs'e gitmiş ve Filistin'in farklı bölgelerinde görüşmeler gerçekleştirmiştir. Yapılan görüşmelerin nihayetinde komite tarafından Filistin meselesi ile ilgili çoğunluk ve azınlık planı olarak adlandırılan iki farklı plan hazırlanmış ve BM Genel Sekreterliğine sunulmuştur (Fraser, 1980, ss. 47-55). Sunulan raporda yer alan çoğunluk planına göre; Filistin bölgesinde bağımsız olmak şartı ile bir Arap ve bir Yahudi devleti kurularak Kudüs'ün Birleşmiş Milletler gözetiminde uluslararası (corpus seperatum) bir bölge olarak konumlandırılması talep edilmiştir. Azınlık planına göre; bağımsızlığın aksine Filistin bölgesinde Arap ve Yahudilerden oluşan ve başkent olarak Kudüs'ün konumlandırıldığı federatif Filistin devletinin inşası edilmesi talep edilmiştir (Özmen, 2006, s. 57).

Nihai olarak çoğunluk planı 25 Kasım 1947'de oy çokluğu ile kabul edilmiş ve genel kurula sunulmuştur. 29 Kasım tarihinde genel kurulda gerçekleştirilen oylama işlemi neticesinde 33 kabul oyu alarak kabul edilmiştir (Kara, 1986, s. 37). 29 Kasım 1947 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda Filistin bölgesinin taksim planının kabul edilmesi günümüz Filistin-İsrail sorununun daha geniş ölçekte ortaya çıkmasına neden olmuştur (Çalık Topuz, 2023, s. 293). Yaşanan bu gelişme sonrasında 14 Mayıs 1948 tarihinde Yahudi Ulusal Konseyi Tel Aviv'de toplanmış ve konsey tarafından açıklanan bağımsızlık bildirgesi

ile İsrail Devleti kurulmuştur. Açıklanan bu karar 1948 yılında gerçekleşen Arap-İsrail savaşlarının da başlamasına neden olmuştur (Canbey, 2024, s. 140).

İngiliz manda yönetimi İsrail'in Tel Aviv'de bağımsızlığı ilan ettiği bildiriden bir gün sonra 15 Mayıs 1948 tarihinde ordusunu Filistin bölgesinden çekmiştir. Bölgede yaşanan bu gelişmenin ardından Mısır, Suriye, Lübnan, Irak, Yemen ve Arabistan ülkelerinin yeni kurulan İsrail Devletine yönelik savaş ilan etmesi sonucunda 1949 yılına kadar sürecektir olan birinci Arap-İsrail savaşı resmi olarak başlamıştır. Arap-İsrail savaşının ilk dönemlerinde üstünlüğü elinde bulunduran Arap ülkeleri, başta ABD olmak üzere küresel ölçekte farklı bölgelerden İsrail'e yönelik sağlanan yardımlar sonucunda bu üstünlüğü kaybetmiş ve ağır bir mağlubiyet ile karşılaşmışlardır (Abbasov ve Ercan, 2024, s. 21). İsrail bu süre zarfı içerisinde Birleşmiş Milletler tarafından gerçekleştirilen taksim planına uymayarak Filistin'e ait toprakların büyük bölümünü işgal ederek kendi sınırlarını önemli ölçüde genişletmiştir. Bu savaşın neticesinde İsrail bölgede jeopolitik üstünlüğü ele geçirmiştir (Özkoç, 2009, s. 168).

26 Temmuz 1956 yılında Süveyş Kanalı'nın millileştirildiğinin açıklanması Batılı ülkelerde ekonomik anlamda güç kaybına neden olacağı düşüncesi ile rahatsızlık oluşturmıştır. Bu rahatsızlığın sonucunda Fransa ve İngiltere İsrail ile ortaklık gerçekleştirerek Mısır'a yönelik saldırı başlatmıştır (Aras, 2010, s. 15). 1950 ile 1967 yılları Filistin bölgesinde şiddetli çatışmaların yaşandığı ve İsrail tarafından Filistin bölgesindeki birçok alanın işgal edildiği bir dönem olmuştur.

ABD'nin İsrail Devletine yönelik desteği, Mısır Devleti için bölgedeki hâkimiyetini tehdit edici bir unsur oluşturmaktaydı. Mısır Devleti'nin en önemli ideallerinden biri bölgedeki tehdit edici unsurları ortadan kaldırmak ve ordusunun mevcut gücünü arttırmaktı. Bu ideal doğrultusunda Mısır Devleti'ne en önemli desteği Sovyetler birliği vermiş ve Mısır ordusunun modern teçhizatlar ile güçlenmesini sağlamıştır. Mevcut gücünün arttığını düşünen

Mısır Lideri Cemal Abdunhasır tarafından Birleşmiş Milletlere bağlı barışı tahsis etme güçlerinin Sina Yarımadasından çıkartılması ve Akabe Körfezinin Mısır'a ait deniz donanmaları tarafından ablukaya alınmasına yönelik karar verilmesi İsrail Devleti'nin Haziran 1967 tarihinde Mısır'a yönelik saldırı düzenlemesine neden olmuştur. Savaşın ilerleyen günlerinde Mısır Devleti'ne destek amaçlı Suriye, Ürdün ve Irak Devletlerine ait savaş uçakları da İsrail'e yönelik saldırılara katılmıştır. Altı gün devam eden savaşın neticesinde İsrail Devleti önemli bir üstünlük sağlayarak Mısır'a ait Sina yarımadasını, Suriye'de bulunan Golan Tepelerini ve Filistin Devleti'ne ait olan Batı Şeria ve Gazze Şeridini ele geçirerek bölgedeki mevcut alanını üç kat genişletmiştir (Weingardt, 2002, ss. 113-114). Altı gün savaşları, Ortadoğu'da mevcut konjonktürün İsrail lehine dönmesine ve Yahudi yerleşimlerinin kurulmasına neden olması açısından tarihte önemli bir yer edinmektedir.

1973 yılında Arap devletleri ile İsrail arasında yaşanan Yom Kippur Savaşı 1948 yılında İsrail'in resmi olarak kurulmasından sonra yaşanan dördüncü savaştır. Mısır ve Suriye orduları 6 Ekim 1973 tarihinde Yahudi halkının dini bayramı olan Yom Kippur'da İsrail'e karşı beklenmedik bir saldırı gerçekleştirmiştir. 19 gün süren savaşın ardından İsrail ordusu Mısır ve Suriye ordusunu geri püskürterek topraklarına yönelik olası bir işgalin önüne geçmiştir (Laval, 1997, s. 172). Ayrıca İsrail bu savaşın neticesinde 1967 yılında kararlaştırılan ateş hattı bölgesinin de ötesine geçmiş ve Ortadoğu bölgesinde hâkimiyet alanını önemli ölçüde genişletmiştir (Kişi, 2023, s. 269).

İsrail ile Filistin Bölgesinde bulunan Arap Ülkeleri arasında yaşanan çatışmaları çözüme kavuşturmak amacı ile 1978 yılında ABD hükümeti tarafından İsrail, Mısır ve ABD hükümetin yer aldığı Camp David Anlaşması imzalanmıştır. Anlaşmanın yapıldığı dönemde İsrail'de iktidar partisi konumunda yer alan Likud partisinin temel hedeflerinden biri Siyonizm'in ideolojik yapılanmasının bölgede genişletilmesi ve Lübnan bölgesinde varlığını sürdüren Filistin Kurtuluş Örgütü'nün yok edilmesidir. Bu temel hedefler

doğrultusunda 1982 yılında İsrail ordularının Lübnan bölgesine girmesi ile başlayan Lübnan Savaşı, Filistin Kurtuluş Örgütü'nün ciddi darbeler alarak zayıflamasına neden olmuştur (Hyland, 1991, ss. 55-60).

1982 yılında yaşanan Lübnan Savaşı sonucunda zayıflayan Filistin Kurtuluş Örgütü Beyrut bölgesinden çıkarılmış ve direniş hareketinin merkezi Tunus bölgesine taşınmıştır. Yaşanan bölgesel değişiklik direnişin kendi bölgesinden uzaklaşmasına, etki alanının kısıtlanmasına ve siyasi ve askeri misyonunun zedelenmesine neden olmuştur. 1987 yılında Filistin Kurtuluş Örgütü İsrail'in Filistin topraklarına yönelik işgalini sona erdirmek amacıyla birinci intifada hareketini başlatmıştır (Özkoç, 2009, s. 173). Birinci intifada (ayaklanma) hareketi 1993 yılında imzalanan Oslo Barış Anlaşmasına kadar devam etmiştir (Said, 1989, ss. 5-26).

Resmi adı İlkeler Bildirgesi olan Oslo Barış Anlaşması 1993 tarihinde Beyaz Saray'da imzalandı. Anlaşmanın temel amacı Arap-İsrail savaşlarını sona erdirmektir. Bu amaç doğrultusunda taraflar karşılık olarak birbirlerini tanımayı, işgal edilen bölgeler de ise anlaşmanın gerekliliğine uygun olarak Filistin Özerk Yönetiminin kurulmasını kabul etmişlerdir. Ayrıca Filistin Lideri Yaser Arafat İsrail'e yönelik saldırıların da son bulacağını vaat etmiştir. İsrail hükümeti ise Filistin halkını meşru olarak tanıyacaklarını vaat etmiştir (Meital, 2014, ss. 356-358).

11-24 Temmuz 2000'de II. Camp David Zirvesi gerçekleştirilmiştir. Yapılan zirvenin ana gündem maddelerini İsrail askerlerinin Filistin bölgesinden tamamen çekilmesi, Doğu Kudüs bölgesinin gelecek tasavvuru ve Filistin'in statüsünün nihai olarak belirlenmesi oluşturmaktaydı. Ana gündem maddeleri üzerinde mutabakatın sağlanamaması ikinci intifada sürecinin başlamasını hızlandıran etkenler olmuştur (Ari, 2017, ss. 235-255). 2000 yılında ise Likud Partisi lideri Ariel Şaron'un İsrail askerleri eşliğinde Müslümanların kutsal mekânı olan ve Müslüman olmayanların giriş yapamadığı Mescid-i Aksa'yı ziyaret etmesi ikinci intifadanın başlamasına neden olmuştur (Baroud, 2006, s. 22).

2004 yılında Filistin Lideri Yaser Arafat'ın ölümü bölgede siyasi karizmaya sahip bir lider eksikliğini meydana getirirken aynı zamanda İslamcı ve seküler yapı arasındaki ayrışmanın da hız kazanmasına neden olmuştur (Hroub, 2008, ss. 59-72). 1987 yılında başlayan intifada hareketinin ilk günlerinde Şeyh Ahmed Yasin öncülüğünde kurulan Hamas (İslami Direniş Hareketi) (Mercan, 2018, s. 64) ortaya çıkan boşluğu lehine çevirerek 2006 yılında gerçekleştirilen genel seçimlerde %60'a yakın oy alarak seçimden galip ayrılmıştır. Yapılan seçimlerde Filistin Kurtuluş Örgütü 45 sandalye elde ederken, Hamas 74 sandalye almıştır. Seçimlerden galip ayrılan Hamas 2007 tarihinde Gazze bölgesini ele geçirmiş ve bu durum bölgede iki farklı yönetimin olduğu bir yapının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Yılmaz, 2009, s. 344).

Hamas'ın Filistin bölgesinde İsrail işgallerine karşı aktif ve etkin bir yol haritası izlemesi, Filistin Ulusal Yönetimi ile El-Fetih'in yönetim alanındaki başarısızlıkları kısa süre içerisinde Hamas'a yönelik desteğin artmasına ve Hamas'ın bölgede etkin rol üstlenen bir yapı haline gelmesine neden olmuştur (Mishal ve Sela, 2000, ss. 68-71). Bu süre zarfında İsrail Hükümeti Hamas'ı tanımayacağını yinelerken, küresel ölçekte de Hamas'a yönelik tepkiler söz konusu olmuştur. Yaşanan bu gelişmelerin sonucunda El-Fetih ve Hamas arasında yönetimdeki ikiliğin sona erdirilmesi amacı ile Birlik Hükümeti kurulmuştur. Ancak kurulan bu hükümet mutabakat sağlayamadığı gibi İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırısında El-Fetih Hamas'a destek vermemiştir (Erkmen, 2009, ss. 14-21).

Yaşanan bu anlaşmazlıklar 2007 yılında El-Fetih ile Hamas arasında Gazze savaşının gerçekleşmesine neden olmuştur. Savaşın ardından Gazze bölgesi Hamas'ın, Batı Şeria bölgesi ise El-Fetih'in kontrolü altına geçmiştir. Yaşanan bu ikilik durum Filistin meselesinin hem yerel hem de küresel ölçekte çözümsüzlük halinin devam etmesine neden olmuştur (Berry ve Philo, 2006, s. 87). Hamas'ın Gazze Şeridini kontrolünün ardından İsrail'in 2008 ile 2021 yılları arasında Gazze Şeridine yönelik önemli saldırıları olmuş ve bu saldırılar Ortadoğu

bölgesinde Filistin-İsrail sorununun artarak devam etmesi sonucunu meydana getirmiştir. İsrail ordusu Hamas'a yönelik olarak 2008-2009 yıllarında "Dökme Kurşun Harekâtı", 2012 yılında "Savunma Sütunu Harekâtı", 2014 yılında "Koruyucu Hat Operasyonu" ve 2021 yılında ise "Duvarların Muhafızı Harekâtı" gerçekleştirmiştir (Çalık Topuz, 2022, s. 215).

İsrail'in uluslararası hukuka aykırı olarak Filistin bölgesine yönelik yarım asırdan uzun süren saldırıları bölgede kalıcı barışın sağlanamamasına neden olmuştur. İsrail ordularının Filistin bölgesinde uzun süredir devam ettirdiği insan haklarının ihlali, politik ve kitlesel cinayetler, Filistin halkına yönelik yurtsuzlaştırma çabaları ve gayri resmi yerleşimci politikaları, 7 Ekim 2023 tarihinde Gazze Şeridinin yasal hükümeti Hamas'ın silahlı yapılanması olan İzzeddin el-Kassam Tugayları tarafından İsrail'e yönelik Aksa Tufanı isminde kapsamlı bir saldırının başlamasına neden olmuştur. Yaşanan bu saldırının ardından İsrail bölgeye yönelik hedeflerini, bölgede yaşamını devam ettiren 2,5 milyon Filistinli yurttaşın Mısır'a sürgün edilmesi ve Gazze bölgesinin tamamen işgal edilmesi oluşturmaktadır (Gölcü ve Karadeniz Demirata, 2024, s. 196).

Geçmiş dönemlerde yaşanan Filistin-İsrail çatışmalarında olduğu gibi bu çatışmaya da Batılı ülkelerin ilgisi üst düzeyde olmuştur. İsrail ordusunun Gazze'ye düzenlediği saldırılar, savaş hukukunun ve insancıl hukukun hiçe sayılmasına, hedef fark etmeksizin herkesin aynı savaş ortamına dâhil edilmesine ve birçok masum sivilin hayatını kaybetmesine neden olmasına rağmen Batılı ülkeler tarafından "İsrail'in meşru müdafaası" olarak lanse ettirilmeye çalışılmaktadır. Batılı ülkeler tarafından Gazze savaşının bu minvalde lanse ettirilmesinin arka planında, İsrail'in Gazze'de neden olduğu insanlık dramının bölgesel ve küresel kamuoyu nezdinde meşruiyetinin sağlanmasının amaçlandığı söylenebilir.

Ukrayna-Rusya Sorununa Tarihsel Bakış

Tarihin geçmiş dönemlerinden itibaren Rusya ile Ukrayna arasında yaşanan sorunlar, farklı

argümanların rol oynadığı bir denklem içerisinde ortaya çıkmıştır. Jeopolitik konum, kültürel etkileşimler, doğal kaynaklar, tarihi bağlar gibi argümanlar ve bu argümanların neden olduğu siyasi mücadeleler iki devlet arasında yaşanan sorunların kaynağının girift bir düzleme sahip olduğunu göstermektedir. Rusya ile Ukrayna arasındaki sosyal ve politik farklılıklar, tarihin sunmuş olduğu dönemsel mecburi birliktelikler ve varlığını ötekine kabul ettirme stratejisi iki devlet arasında uzun süreli çatışmaların yaşanmasına neden olmuştur.

1917 yılında gerçekleşen Rus Devrimi ile birlikte Rus İmparatorluğuna son verilmiş ve siyasi otorite geçici hükümete devredilmiştir. Ancak kısa bir süre sonra Vladimir Lenin önderliğinde gerçekleştirilen ikinci devrim ile geçici hükümet devrilmiş ve 1922'den 1991'e kadar varlığını koruyan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (Sovyetler Birliği) siyasi otorite haline gelmiştir. Sovyetler Birliği'nin kurulması ile birlikte Ukrayna da bu birliğin bir parçası olmuştur. Ancak bu dönemde Ukrayna yurttaşlarının yaşamış oldukları travmatik olaylar ve bölgedeki komünist rejimin yoğun baskısı, Rusya ile Ukrayna arasındaki ilişkilerin gerilmesine neden olmuştur. Sovyetler Birliği, Mihail Gorbaçov döneminde serbest piyasa ekonomisinin getirdiği ekonomik zorluklar, farklı siyasi yapılanmaların ortaya çıkışı ve askeri müdahaleler neticesinde 1991 yılında resmi olarak dağılmıştır (Karakuş, 2022, ss. 296-298). Sovyetler Birliğinin dağılması Rusya ile Ukrayna arasındaki ilişkilerinin seyrini önemli ölçüde değiştirmiştir. Rusya ile Ukrayna arasındaki ilişkilerin Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra dış ülkelerin müdahil olduğu bir sürece evrilmesi yaşanan sorunların karakterini bölgesel olmaktan ziyade küresel ölçekte bir sorun olmaya dönüştürmüştür.

Küresel denklem içerisinde iki kutuplu dünya düzeninin sona ermesi ve Sovyetler Birliğinin dağılması önemli siyasi gelişmelerin yaşanmasına neden olmuştur. Doğu Avrupa ve Balkan coğrafyasındaki komünist rejimler ortadan kalkmış, Yugoslavya'nın bölünmesi gerçekleşmiş ve iki Almanya tekrar bir araya gelmiştir. Aynı

zamanda bu dönem içerisinde ABD ve Sovyetler Birliği arasındaki katı rekabet ortamı, silahlanma yarışları, ideolojik temelli cepheleşme stratejileri ve düşmanlığa sebep olan zarar verici eylemler dönemi de sona ermiştir. Üçüncü demokrasi dalgası olarak nitelendirilen bu gelişmeler Doğu Avrupa ülkelerini barışçıl bir zeminde bir araya getirmiştir. Ayrıca bu süreçte Doğu Avrupa ülkeleri liberal demokrasi anlayışını benimsemekle beraber piyasa ekonomisi anlayışına geçiş sağlayarak kısa bir zaman dilimi içerisinde Avrupa Birliğine üye olmuş ve Batı ile bütünleşme sağlanmıştır (Baharçipek ve Ağır, 2015, s. 31).

Küresel ölçekte yaşanan bazı gelişmeler bu barışçıl ortamın kalıcı olup olmayacağı noktasında soru işaretlerini de beraberinde getirmiştir. Bu sorulardan ilki yükselen milliyetçi duygular, inanç sistemine bağlı dünya görüşleri açısından farklılıklar ve küresel eşitsizlik gibi (Çelikçi, 2021, ss. 18-19) gelişmelerin barış ortamına nasıl yansıtacağı sorusudur. İkinci soru ise Sovyetler Birliği'nin yerine geçen Rusya Federasyonu'nun yeni oluşan dünya düzeni içerisinde özellikle dış politika özelinde nasıl bir strateji izleyeceği sorusudur.

Doksanlı yıllarda dış politikada Batı ile gerçekleştirilen barış politikalarına dayalı işbirliklerinin 2000'li yıllara gelindiğinde Rusya Federasyonu tarafından askıya alınmaya başlandığı ve Soğuk Savaş dönemini anımsatan söylemler ile güç politikasına doğru geri dönüşün başladığı gözlemlenmiştir. İlerleyen süreçlerde ise Batı ile gerçekleştirdiği barış politikaları doğrultusunda Rusya Federasyonu'ndan beklenen Batı'nın politik ve ekonomik sistemine kanalize olması, bölgesel ve küresel ölçekli sorunların çözümünde Batı ile işbirliğine gidilmesi ve güç politikasına dayalı cepheleşmenin terk edilmesi gibi beklentilerin karşılanmadığı görülmüştür (Mikal, 2007, s. 118). Kırım'ın ilhak edilmesi de Rusya Federasyonu'nun Sovyetler Birliği'ni anımsatan güç politikalarına geri dönüşünü göstermektedir (Konak, 2019, s. 82).

Kırım yarımadası, Karadeniz bölgesinde jeopolitik ve jeostratejik öneme sahip bir merkez nokta özelliği taşımaktadır (Stone, 2006, s. 4). 1996 yılında

kabul edilen ilk anayasa neticesinde Ukrayna 24 bölgeye ayrılmış, Kırım ise Ukrayna'ya bağlı özerk cumhuriyet statüsü elde etmiştir (Kubicek, 2008, s. 11). Bu süreçte bölgenin ana aktörlerinden biri olan Ukrayna dış politika alanında stratejik değişikliklere yönelmiş ve Batı coğrafyası ile yakınlaşmaya başlamıştır (Ercan, 2015, s. 105).

Ukrayna'nın Batı ile yakınlaşması, Avrupa Birliği'nin Sovyetler Birliği'nden ayrılarak bağımsızlığını elde eden Orta ve Doğu Avrupa bölgesinde yer alan ülkelere ekonomik refah vaat etmesi ve AB tarafından bu bölgedeki ülkelerin Rusya'nın hegemonyasından kurtarılmaya çalışması Rusya ile başta Ukrayna olmak üzere Avrupa Birliği ve ABD arasındaki ilişkilerin gerilmesine neden olmuştur. Rusya'nın, Ukrayna'nın Avrupa Birliği ile yakınlaşmasının ve ardından gerçekleşebilecek olası bir NATO üyeliğinin Ukrayna'yı Rusya'dan uzaklaştırarak ABD'nin kontrolü altında yer alan bir ülke konumuna dönüştüreceği düşüncesi ilişkilerin gerilmesine neden olan diğer argümanları oluşturmaktadır. Bu düşüncelerden hareketle Rusya'nın bölgesel hâkimiyeti kontrol altına alabilmek ve Batı ve Ukrayna'ya gözdağı vermek amacı ile başlattığı bölgesel kriz Kırım özerk bölgesine kadar sıçramış ve nihayetinde Rusya Kırım'ı ilhak etmiştir (Ercan, 2015, s. 96-97).

16 Mart 2014 tarihinde Kırım Özerk Cumhuriyetinin bağımsızlık için referanduma gitmesi, 17 Mart 2014 tarihinde bağımsızlığını ilan etmesi ve 18 Mart 2014 tarihinde Kırım'ın Rusya ile Rusya'ya bağlanmak amacı ile anlaşma imzalaması bölgede yaşanan krizin seyrinin ve aktörlerinin değişmesine neden olmuştur. Rusya ile Ukrayna arasında yaşanan kriz, Rusya-Batı (ABD-AB) arasında yaşanan bir krize dönüşmüştür. Rusya ile Batı arasında yaşanan bu kriz bölgede Rusya-ABD merkezli yeni bir kutuplaşmaya neden olmuştur (Ercan, 2015, s. 110). Kısacası Rusya'nın bölgesel kontrolü sağlamak ve bölgedeki dış güçlere yönelik gözdağı vermek amacı ile Kırım'a yönelik gerçekleştirdiği işgal ve daha sonra uluslararası hukuka aykırı bir referandum ile Kırım'ın Rusya'ya bağlanması bölgesel krizin uluslararası bir nitelik kazanmasına sebep olmuş ve bölgede ilerleyen dönemlerde

yaşanacak olan olası krizlerin de nedenlerinin oluşmasına zemin hazırlamıştır.

Kırım bölgesinin yasadışı ilhakının yanı sıra Rusya'nın Ukrayna bölgesindeki bir diğer sert güç politikası örneği de Donbass bölgesinde başlayan çatışmalardır. Kırım'ın gerçekleştirilen referandum ile Ukrayna'dan ayrılarak Rusya'ya bağlanması, Viktor Yanukoviç hükümetinin azledilmesinden itibaren Donbass bölgesinde sürmekte olan protestocular için bir rol model olmuştur (Bartles ve McDermott, 2014, ss. 54-55). Donbass bölgesinde yerel halk tarafından başlatılan protestoların niteliği çok geçmeden farklı bir boyuta evrilmiştir. Basit bir yerel halk ayaklanmasından, bölgesel ve küresel krize yol açabilecek askeri bir işgale dönüşmüştür (Sakwa, 2016, s. 150). Donetsk ve Lugansk kentlerinin de içerisinde yer aldığı Donbass bölgesindeki çatışmalarda Donetsk ve Lugansk kentleri de-facto halk cumhuriyetlerini ilan etmiş ve bu kentler devletleştirilmeye çalışılmıştır. Donbass bölgesinde başlayan savaş, bir diğer ifade ile "Doğu Ukrayna Krizi" 2014'ten günümüze kadar devam etmektedir. ABD ve Batı ülkelerinin liderleri ise bölgede yaşanan gelişmelerin ardından Ukrayna'ya askeri, ekonomik ve politik yardımların yapılacağı sözünü vermiştir (Tüysüzöğlu, 2017, ss. 205-206). Yaşanan gelişmeler bölgede gerçekleşen olayların küresel ölçekli etkiye sahip olduğunun göstergelerinden biridir.

Bölgede yaşanan çatışmalardan biri de 24 Şubat 2022 tarihinde Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in direktifleri doğrultusunda Ukrayna'ya karşı başlatılan askeri operasyondur. Bölgede geçmiş dönemlerde yaşanan olaylara yönelik Batılı ülkelerin tepkilerinin yetersiz kalması ile cesaretlenen Rusya'nın, Ukrayna'yı bölgede bir tehdit unsuru olarak görmesi, Ukrayna'nın olası NATO üyeliğinin Rusya'nın toprak bütünlüğünü ve siyasi bağımsızlığını zedeleyeceği fikri, Ukrayna'nın Donetsk ve Luhansk bölgelerinde yaşayan Ruslara yönelik soykırım gerçekleştirdiği, Ukrayna'da Neonazi rejiminin var olduğu ve Ukrayna'nın tarihi perspektifine bakıldığında Rusya'ya ait bir toprak parçası olduğu düşüncesi 24 Şubat 2022 tarihinde Rusya tarafından Ukrayna'ya gerçekleştirilen

“Özel Askeri Operasyon” isimli saldırının temel motivasyon kaynaklarını oluşturmaktadır (Erkiner, 2022, s. 4).

Filistin-İsrail ve Ukrayna-Rusya sorunlarının tarihsel geçmişlerine bakıldığında geçmiş dönemlerden miras olarak kalan sosyo-politik ve stratejik bağların bu ülkeler arasında yaşanan çatışmaların günümüze kadar uzamasındaki temel argümanları oluşturdukları söylenebilir. Ayrıca bölgelerin jeopolitik ve jeostratejik önemleri bu bölgelerde yaşanan gelişmelerin bölgesel olmaktan ziyade küresel ölçekli etki alanlarına sahip olmasını sağlamaktadır. Çatışmaların temel argümanları ve etki düzeyleri arasındaki bu benzeşiklik, bölgelerde yaşanan olaylara yönelik küresel ölçekte insani ve ahlaki değerler bakımından gösterilen tepkilere ne derece yansıdığı ve tepkilerin şiddetinin ne derece de benzeşiklik gösterdiği cevaplanması gereken önemli bir soruyu oluşturmaktadır. Siyasi aktörlerin münferit açıklamaları, devlet kurumlarından yapılan resmi açıklamalar, sivil toplum kuruluşları tarafından gerçekleştirilen söylemler ve kamuoyu önderlerinin düşünceleri yukarıda belirtilen sorunun cevaplanmasına yardımcı olabilmesi açısından önemlidir. Medyada yer alan içerikler ise farklı niteliklere sahip organlar tarafından konuya dair açıklamaların önemli bir kısmını bir arada ele alması ve konuya dair temel fotoğrafı sunması açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle yaşanan benzeşik olaylara yönelik tepkilerin ve tepkilerinin şiddetinin de ne derece de benzeşiklik gösterdiği ya da göstermediğinin analiz edilmesi bakımından medya içerikleri önemli veriler sunmaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çalışmanın amacı Filistin-İsrail ve Ukrayna-Rusya savaş haberlerinde politik söylem perspektifinde hangi temaların öne çıktığını incelemektir. Bahsi geçen amaç doğrultusunda dünyanın en büyük ekonomisine sahip ülkesi ABD ile Avrupa Birliği Üyesi ülkelerden en büyük ekonomiye sahip ülke Almanya'nın en yüksek tiraja sahip iki gazetesinde yer alan Filistin-İsrail ve Ukrayna-Rusya savaş

haberleri doküman analizi tekniğinden hareketle MAXQDA 2020 programı aracılığıyla incelenmiştir. Literatürde yer alan çalışmalar genel olarak tek bir konu özelinde farklı medya kuruluşlarının ideolojik açıdan yaklaşımlarını ele almaktadır. Yapılan bu çalışma benzer iki konunun küresel ölçekte en yüksek tiraja sahip iki gazete tarafından nasıl ele alındığı, haber içeriklerindeki ideolojik yansımaların nasıl bir ikilik oluşturduğu, söylemlerin ve kavramların medya kuruluşlarının ideolojik bakış açılarına yönelik nasıl ipuçları taşıdığı gibi sorulara haber içeriklerinde yer alan politik söylemler perspektifinde ortaya çıkan temalar aracılığıyla cevap bulmaya çalışmaktadır. Bu yaklaşım çalışmayı mevcut literatürde yer alan çalışmalardan farklı kılarken çalışmanın önemini de ortaya koymaktadır.

Araştırmada yanıtı aranan sorular şu şekildedir:

- Filistin-İsrail savaş haberlerinde politik söylem perspektifinde öne çıkan temalar nelerdir?
- Rusya-Ukrayna savaş haberlerinde politik söylem perspektifinde öne çıkan temalar nelerdir?
- Filistin-İsrail ve Ukrayna-Rusya savaş haberlerinde öne çıkan temaların benzerlikleri ve farklılıkları nelerdir?

Araştırmanın Yöntemi ve Deseni

Nitel araştırma, olgu ve olayların arka planında yer alan anlamların ortaya çıkarılmasını amaçlayan tümevarımcı bir araştırma yaklaşımıdır (Merriam ve Tisdell, 2009, ss. 1-5). Nitel araştırmalar farklı desenlerde karşımıza çıkmaktadır. Nitel araştırmaların desenleri yürütülen çalışmanın yaklaşımının belirlenmesi ve araştırmanın aşamalarının bu yaklaşım perspektifinde inşa edilmesini sağlayan bir strateji olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, ss. 67-74). Nitel araştırma desenlerinden biri olan “Durum Çalışması” ise olay ve olguların derinlemesine araştırılmasını kapsamaktadır (Yin, 2012, s. 4). Ayrıca nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama tekniklerinin kullanılarak algıların ve gerçekleşen

olayların gerçekçi ve bütüncül bir perspektifte ortaya konulmasına yönelik nitel işlem basamaklarının takip edildiği araştırma süreci olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 41). Nitel araştırmada doğrudan görüşme ve gözlemin mümkün olmadığı durumlarda veya yapılan araştırmanın geçerlilik düzeyini arttırmak amacı ile araştırılan konuya ilişkin yazılı ve görsel materyallerin kullanımı yani doküman analizi gerçekleştirilebilir. Doküman analizi, araştırılan konuya ilişkin enformasyon kaynağı olan materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 189). Araştırma, yukarıda belirtilen hususlardan hareketle nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni etrafında yapılandırılmış olup doküman analizi ile elde edilen veriler tümevarım yaklaşımı çerçevesinde analiz edilmiş ve keşfedici kodlama yapılmıştır. Verilerin analiz sürecinde MAXQDA 2020 nitel veri analiz programından yararlanılmıştır.

Araştırmanın Örneklemi ile Sınırlılıkları

Bilimsel araştırmalarda örneklem, çalışmaya konu olan evrenin bütününden bilgi elde etmenin mümkün olmadığı durumlarda kullanılmaktadır. Nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı bilimsel çalışmalarda örneklem, genellemelere dayalı ve çoğunluğa yönelik vurgu yapan alanlara yönelirken, nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı bilimsel çalışmalarda ise örneklem, araştırmacının çalışma sorularına hizmet edecek daha zengin içeriklere sahip alanlara yönelmektedir. Bir başka deyişle, nitel araştırma yöntemlerine yönelik farklı örneklem biçimleri bulunsa da genel anlamda çalışma konusunun en iyi biçimde açıklanmasına olanak sunan ve çalışmada yer alan problemlerin çözülmesi noktasında en iyi katkıyı sunabilecek olan örnekler üzerine yoğunlaşmaktadır (Baltacı, 2018, ss. 234-238). Nitel araştırmalarda kullanılan örneklem türlerinden biri amaçlı ya da yargısal örneklemidir. Amaçlı örneklem, sınırlı kaynakları en etkin şekilde kullanıma olanak sağlayacak zengin enformasyon kaynaklarının derinlemesine analizini içermektedir. Keşfedici araştırmalarda ya da saha araştırmalarında sıklıkla kullanılmaktadır (Neuman, 2022, s. 431).

Güç/iktidar ilişkisi etrafında oluşturulan politik söylemler haberin niteliğine dair hangi temaların ön plana çıkarılacağına belirlenmesinde de önemli bir rol oynamaktadır. Bu kapsamda çalışmanın amacı Filistin-İsrail ve Ukrayna-Rusya savaş haberlerinde politik söylem perspektifinde öne çıkan temaları incelemektir. Medyanın ekonomi politiği açısından değerlendirildiğinde düşüncelerin üzerindeki kontrol ekonomik güce sahip olanların etkisi altındadır. Bu kontrol mekanizmasının nihai sonucu ise ekonomik gücü elinde bulunduranların düşüncelerinin küresel ölçekte gündemi belirlemesi ve destekçi kazanmasıdır. Buradan hareketle yapılan araştırmada dünyanın en büyük ekonomisine sahip ülkesi ABD ile Avrupa Birliği Üyesi ülkelerden en büyük ekonomiye sahip ülke Almanya'nın en yüksek tiraja sahip iki gazetesi olan USA TODAY ve BILD gazetelerinde yer alan Filistin-İsrail ve Ukrayna-Rusya savaş haberleri amaçlı olarak seçilmiştir. İzzeddin el-Kassam Tugayları tarafından İsrail'e yönelik gerçekleştirilen "Aksa Tufanı" saldırısının üstünden bir yıla aşkın bir zamanın geçmesi, Rusya tarafından Ukrayna'ya yönelik gerçekleştirilen "Özel Askeri Operasyon" saldırısının üzerinden ise iki yıla aşkın bir zamanın geçmesi bu süreçte araştırmada amaçlı örneklem ile seçilen gazetelerin konuya ilişkin bütün haberlerinin değerlendirilmesini olanaksız hale getirmiştir. Bu nedenle yapılan araştırma, araştırmaya konu olan gazetelerin saldırı gününde 24 saat içerisinde servis ettikleri haberler ile sınırlandırılmıştır. İki gazete 24 saatlik süre zarfı içerisinde toplam 109 haber içeriği servis etmiş ve çalışma bağlamında bu içerikler incelenmiştir.

Araştırma Verilerinin Elde Edilmesi ve Analizi

Doküman analizi, basılı ya da elektronik materyallerin değerlendirilmesine yönelik sistematik bir işleyiş olup dokümanlar, araştırmacının herhangi bir müdahalesi olmaksızın kaydedilen metinler ve görsellerden oluşmaktadır (Bowen, 2009, s. 27). Dokümanlar nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı çalışmalarda veri elde edilmesi noktasında önemli veri kaynaklarıdır (Yılmaz, Kılınç ve Kocabaş, 2022, s. 396). Yapılan

araştırmada doküman analizi ile elde edilen veriler okunabilecek düzeyde toplanmış, araştırma sorularına uygun bir şekilde tasnif edilmiş ve alt kategoriler ile kodlar belirlenmiştir. Elde edilen veriler tümevarım yaklaşımı ile analiz edilmiştir. Elde edilen verilerin analiz sürecinde MAXQDA 2020 nitel analiz programından yararlanılmıştır.

Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenirliği

Araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğini sağlamak amacı ile Forero vd.'nin (2018, s. 3) çalışmasında olduğu gibi araştırmacı konu ile ilgili gerekli teorik bilgiyi edinmiş ve araştırmanın oluşturulması sürecine geçilmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın teorik çerçevesinin inşa edilmesinden, verilerin analiz edilmesine ve yorumlanmasına kadar ki süreç araştırmacı tarafından yürütülmüştür. Verilerin analiz sürecinde araştırmacı alana dair uzman bir diğer akademisyen ile çapraz kodlamalar oluşturmuş ve kodların uyum düzeyi kontrol edilmiştir. Uyum düzeyinin maksimum seviyede olduğu şekli elde edilen verilerin analiz sürecinin tamamlanmasını sağlamıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde sırası ile BILD ve USA TODAY gazetelerinde yer alan Ukrayna-Rusya savaş haberlerine yönelik bulgular ile yine BILD ve USA TODAY gazetelerinde yer alan Filistin-İsrail savaş haberlerine yönelik bulgulara değinilmektedir.

Haber içeriklerine yönelik yapılan analiz sonucunda BILD ve USA TODAY gazetelerinde yer alan Ukrayna-Rusya ve Filistin-İsrail savaş haberlerine yönelik üç ana tema belirlenmiştir. Söz konusu temalar “saldırlara yönelik genel bilgiler”, “saldırlara yönelik küresel bakış”, “saldırıların insan hakları boyutu” şeklindedir. “Saldırlara yönelik genel bilgiler” ana temasının alt temaları olarak “saldırıların tanımlanması”, “saldırıların muhataplarının tanımlanması” ve “saldırıların muhataplarının tanımlanması” şeklinde üç alt tema belirlenmiştir. “Saldırlara yönelik küresel bakış” ana temasının alt temaları olarak “saldırlara yönelik tepkilerin tanımlanması”, “saldırıların etkisinin tanımlanması” ve “saldırlara tepki gösterenlerin tanımlanması” şeklinde üç alt tema belirlenmiştir. “Saldırıların insan hakları boyutu” ana temasının alt temaları olarak ise “saldırlardaki can kayıplarının tanımlanması” ve “saldırının insan hakları perspektifinde tanımlanması” şeklinde iki alt tema belirlenmiştir. Alt temaların altında yer alan kodlamalar ise bulgular kısmında detaylı olarak ele alınmaktadır.

Tablo 1

BILD ve USA TODAY Gazetelerinde Ukrayna-Rusya ve Filistin-İsrail Savaş Haberlerinin Ana Temaları ve Alt Temaları

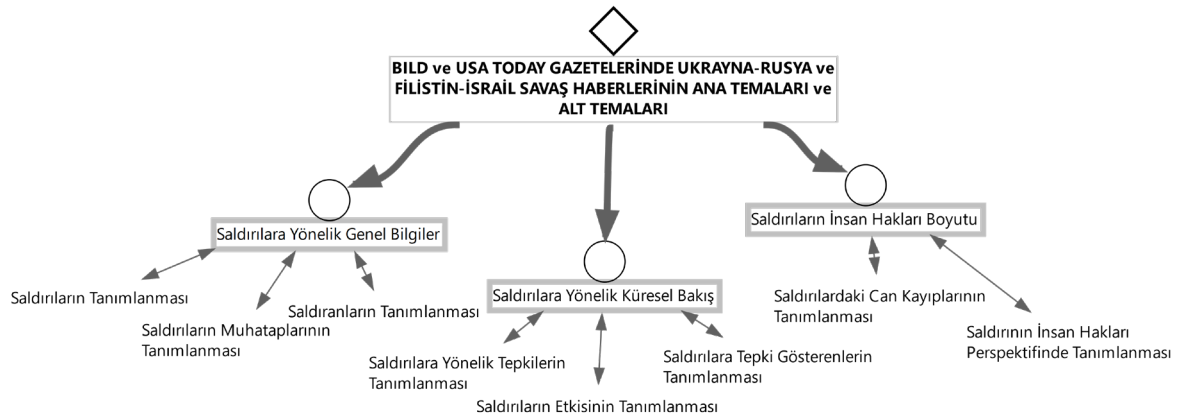

BILD Gazetesi Ukrayna-Rusya Savaş Haberleri

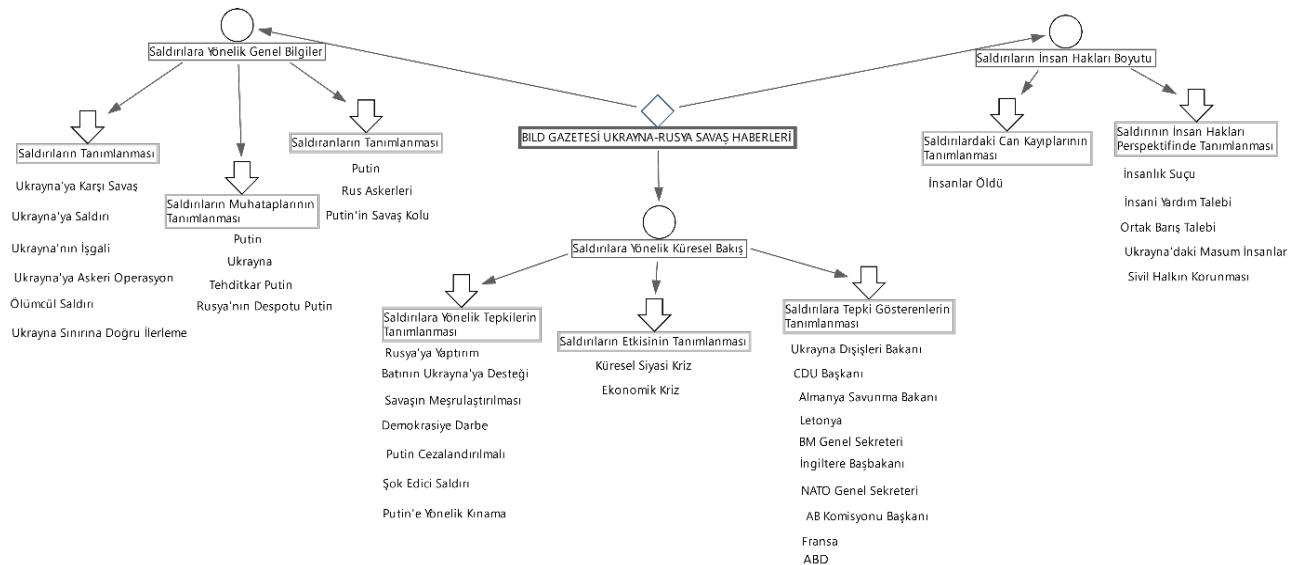
Haber içeriklerine yönelik yapılan analiz sonucunda BILD gazetesinde Ukrayna-Rusya savaş haberlerine yönelik yukarıda belirtilen ana temalar ve alt temaların yanında çeşitli kodlar belirlenmiştir. BILD gazetesi saldırıları tanımlarken en çok “Ukrayna’ya saldırı” ve “Ukrayna’nın işgali” söylemlerine yer vermiştir. Ukrayna’ya yönelik saldırılar tanımlanırken saldıranın kim olduğu ise genellikle haberlerde örtük olarak sunulmuştur. Saldırıların muhatapları tanımlanırken en çok “Putin” ve “Rusya’nın Despotu Putin”, saldıranların tanımlanmasında ise en çok “Rus askerleri” şeklinde tanımlamalar yapılmıştır. Saldırlara yönelik genel bilgilerde ülke yönetimlerine ve siyasi aktörlere yönelik genel anlamda olumsuz sıfatlardan kaçınıldığı ve daha örtük anlamlar ile haber içeriklerinin servis edildiği görülmektedir.

Saldırlara yönelik tepkiler tanımlanırken “Rusya’ya yönelik yaptırım” ve “Putin’e kınama” tanımlamaları ön plana çıkmaktadır. Yapılan bu tanımlar küresel ölçekli farklı siyasi yapıların ve siyasi aktörlerin üzerinden verilmiştir. “... üç Baltık ülkesi (Litvanya, Estonya, Polonya) Rusya’ya karşı mümkün olan en sert yaptırımı talep ediyor” (BILD Ukrayna-Rusya Savaş Haberleri, 48). Bu durum gazetenin kendi bakış perspektifinin gizlenmesi ve bir

tarafsızlık hissiyatının verilmesi şeklinde okunabilir. Saldırlara tepki gösterenlerin tanımlanmasında en çok “NATO Genel Sekreteri”, “BM Genel Sekreteri” ve “ABD” tarafından yapılan açıklamalara yer verilmesi sürece dair küresel ölçekli bir tepkinin olduğu izlenimini oluşturduğu söylenebilir. Saldırıların etkisinin tanımlanmasında ise “küresel siyasi kriz” ve “ekonomik kriz” başlıkları ön plana çıkarılarak küresel ölçekli tepkinin toplum düzeyine indirgenerek ortak bir tepkiselliğin oluşturulması amacı ile gerçekleştirildiği söylenebilir. “... dünyanın ekonomik açıdan en güçlü demokrasilerinin birleşik ve net bir tepki vermesi gerekmektedir” (BILD Ukrayna-Rusya Savaş Haberleri, 75).

Saldırlardaki can kayıpları tanımlanırken “insanlar öldü” şeklinde bir tanımlama ile saldırıların muhatapları ve insanların ölümüne sebep olan suçluların belirsizleştirildiği görülmektedir. Saldırıların insan hakları perspektifinde tanımlanmasında ise “ortak barış talebi” en fazla öne çıkan tanımlama olmuştur. Genel hatları ile BILD gazetesinin Ukrayna-Rusya savaşına yönelik haber içeriklerinde suçlayıcı bir dilden uzak, küresel bir tepkinin ön plana çıktığı ve ortak bir barışın el birliği ile sağlanması gerektiği vurgulanmıştır. Savaşa dair herhangi bir tarafın haklılığının vurgulanması ve bir tarafa yönelik destek verilmesi gibi durumlardan kaçınıldığı belirlenmiştir.

Tablo 2
BILD Gazetesi Ukrayna-Rusya Savaş Haberleri

Tablo 3
BILD Gazetesi Filistin-İsrail Savaş Haberleri

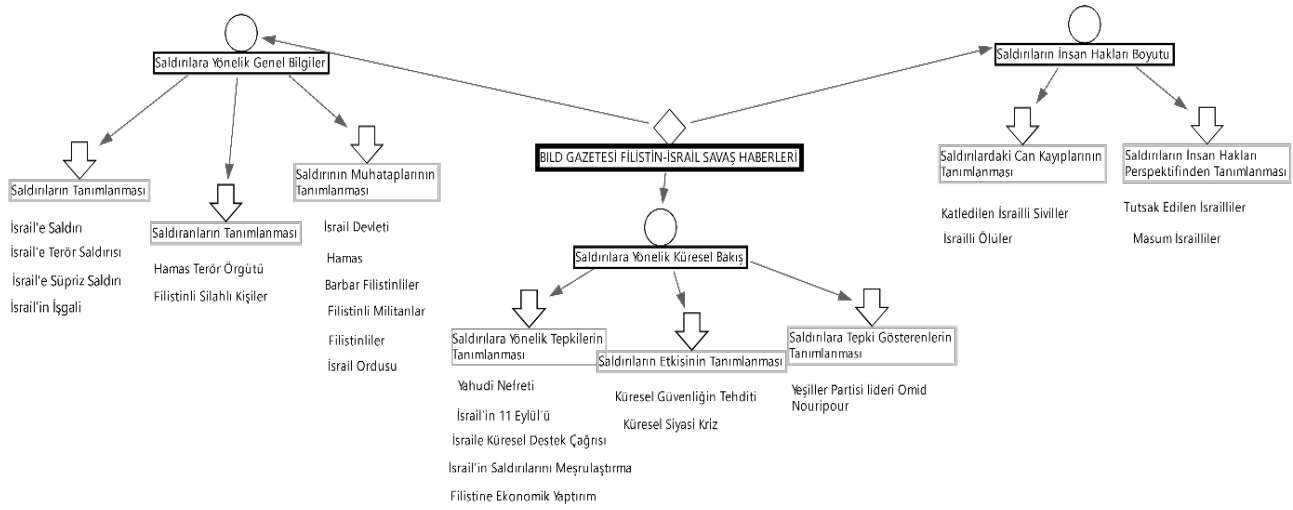

BILD Gazetesi Filistin-İsrail Savaş Haberleri

Haber içeriklerine yönelik yapılan analiz sonucunda BILD gazetesinde Filistin-İsrail savaş haberlerine yönelik yukarıda belirtilen ana temalar ve alt temaların yanında çeşitli kodlar belirlenmiştir. BILD gazetesi saldırıları tanımlarken en çok “İsrail’e saldırı” ve “İsrail’e terör saldırısı” söylemlerine yer vermiştir. İsrail’e yönelik saldırılar tanımlanırken saldıranın kim olduğu ise genellikle haberlerde açık bir tanımlama ile sunulmuştur. Saldırıların muhatapları tanımlanırken en çok “İsrail devleti” ve “Hamas”, saldıranların tanımlanmasında ise en çok “Hamas terör örgütü” şeklinde tanımlamalar yapılmıştır. “... Filistinli Hamas teröristleri sürpriz bir saldırıyla İsrail topraklarını işgal etti” (BILD Filistin-İsrail Savaş Haberleri, 3). Saldırlara yönelik genel bilgilere bakıldığında “İsrail Devleti” tanımlaması sıklıkla kullanılırken, Filistin’e yönelik bir devlet tanımlamasından kaçınıldığı görülmektedir. Ukrayna-Rusya savaş haberlerinde saldırılara ve saldırının muhataplarına yönelik bir sıfatlandırmadan kaçınıldığı görülürken Filistin-İsrail savaş haberlerinde ise “terör” sıfatının kullanıldığı görülmektedir.

Saldırlara yönelik tepkiler tanımlanırken “Yahudi nefreti” ve “İsrail’e küresel destek çağrısı” tanımlamaları ön plana çıkmaktadır. “... Bu terör savaşının amacı başka hiçbir şey değildir. Hamas İsrail’i yok etmek istiyor. Yahudileri yok etmek istiyor. Ve İsrail’in kökünü kazıyabilmeleri birçok Arap ülkesinin yüksek ve sessiz dileğidir.

Batı dünyası artık tepkisini ortaya koymalıdır” (BILD Filistin-İsrail Savaş Haberleri, 55, 53). Bütün Yahudi nüfusun tehdit altında olduğu vurgusu yapılarak gazete tarafından savaşın sınırlarının tepkisel olarak İsrail dışına çıkmasının amaçlandığı söylenebilir. Ayrıca “İsrail’in 11 Eylül’ü” şeklinde bir tanımlama ile geçmişe yönelik ABD merkezli bir atıfta bulunulduğu görülmektedir. Bu durum gazetenin kendi bakış perspektifinin gizlenmediği ve bir tarafsızlık hissiyatının olmadığı şeklinde okunabilir. Saldırlara tepki gösterenlerin tanımlanmasında sadece ideolojik arka planında Pro-Avrupacılık olan “Yeşiller Partisi Lideri” tarafından yapılan açıklamalara yer verilmesi de savaşa yönelik tepkilerin sınırlarının Avrupa merkezli bir tepkiselliğe dönüştürülme gayreti şeklinde yorumlanabilir. Saldırıların etkisinin tanımlanmasında ise “küresel siyasi kriz” ve “küresel güvenliğin tehdidi” başlıkları ön plana çıkartılmıştır.

Saldırlardaki can kayıpları tanımlanırken en çok “katledilen İsrailli siviller” şeklinde bir tanımlama ile savaşta gerçekleşen ölümlerin tek taraflı olduğu bir izlenim oluşturulmaya çalışıldığı söylenebilir. Saldırıların insan hakları perspektifinde tanımlanmasında ise “Tutsak edilen İsrailliler” ve “masum İsrailliler” en fazla öne çıkan tanımlamalar olmuştur. “... İsrail savaşta. Küçük demokratik ülke Filistinli teröristler tarafından işgal edildi. Siviller sokaklarda ve evlerinde öldürülüyor. Kadınlar, çocuklar, bebekler kaçırılıyor, askerler kaçırılıyor.

Acımasız bir gerçekliğe sahip, neredeyse tarif edilemez bir korku filmi" (BILD Filistin-İsrail Savaş Haberleri, 53). Genel hatları ile BILD gazetesinin Ukrayna-Rusya savaşına yönelik haber içeriklerindeki suçlayıcı bir dilden uzak, küresel bir tepkinin ön plana çıktığı ve ortak bir barışın el birliği ile sağlanması gerektiği vurgularının Filistin-İsrail savaşına yönelik haber içeriklerinde ele alınmadığı görülmektedir. Yapılan tanımlamalarda Filistin Devleti ibaresinden ısrarla kaçınıldığı, saldırıyı gerçekleştiren grubun terörist olduğu, ölen veya mağdur olan kişilerin sadece İsrail vatandaşları olduğu, bu saldırının küresel bir tehdide yol açtığı, saldırıların bütün Yahudi vatandaşlara yönelik bir nefretin sonucu olduğu ve ortak bir küresel barışın değil de masum İsrail'e destek verilmesi gerekliliğinin vurgulandığı görülmektedir. Ukrayna-Rusya savaşına dair herhangi bir tarafın haklılığının vurgulanması ve bir tarafa yönelik destek verilmesi gibi durumlardan kaçınan BILD gazetesinin Filistin-İsrail savaşına yönelik tam tersi bir yerde pozisyon aldığı görülmektedir.

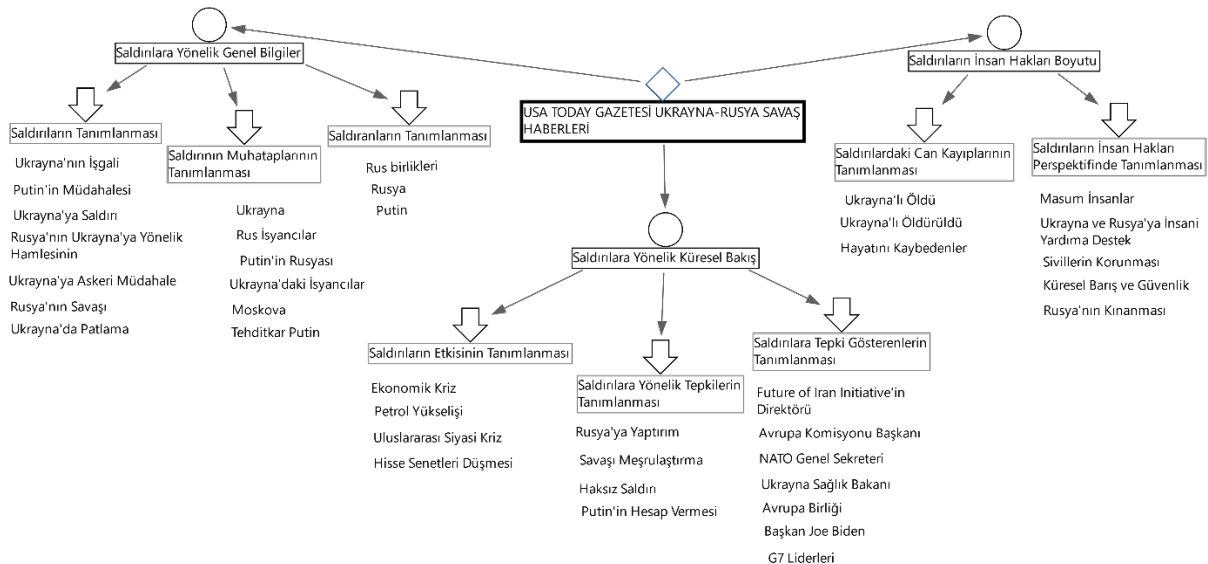
USA TODAY Gazetesi Ukrayna-Rusya Savaş Haberleri

Haber içeriklerine yönelik yapılan analiz sonucunda USA TODAY gazetesinde Ukrayna-Rusya savaş haberlerine yönelik yukarıda belirtilen ana temalar ve alt temaların yanında çeşitli kodlar belirlenmiştir. USA TODAY gazetesi saldırıları tanımlarken en çok "Ukrayna'ya saldırı" ve "Ukrayna'nın işgali" söylemlerine yer vermiştir.

Ukrayna'ya yönelik saldırılar tanımlanırken BILD gazetesinde olduğu gibi USA TODAY gazetesinde de saldırının kim olduğu genellikle haberlerde örtük olarak sunulmuştur. Saldırıların muhatapları tanımlanırken en çok "Tehditkâr Putin", saldırıların tanımlanmasında ise en çok "Rusya" şeklinde tanımlamalar yapılmıştır. BILD gazetesinde olduğu gibi USA TODAY gazetesinde de saldırılara yönelik genel bilgilerde ülke yönetimlerine ve siyasi aktörlere yönelik genel anlamda olumsuz sıfatlardan kaçınıldığı ve daha örtük anlamlar ile haber içeriklerinin servis edildiği görülmektedir.

Saldırlara yönelik tepkiler tanımlanırken "Rusya'ya yaptırım" tanımlaması ön plana çıkmaktadır. Yapılan bu tanım küresel ölçekli farklı siyasi yapılar ve siyasi aktörler üzerinden verilmiştir. "... Başkan Joe Biden, Saldırının ardından Rus yaptırımları daha da önemli. Dünya kararlı durmalı" (Ukrayna-Rusya Savaş Haberleri, 1). BILD gazetesinde olduğu gibi bu durum gazetenin kendi bakış perspektifinin gizlenmesi ve bir tarafsızlık hissiyatının verilmesi şeklinde okunabilir. Saldırlara tepki gösterenlerin tanımlanmasında en çok "Başkan Joe Biden", tarafından yapılan açıklamalara yer verilirken küresel ölçekli birçok siyasi yapılanma ve siyasi aktöre de yer verilmesi bütünlük bir tepkinin söz konusu olduğunu göstermektedir. Saldırıların etkisinin tanımlanmasında ise "Petrol fiyatlarının yükselişi" ve "ekonomik kriz" başlıkları ön plana çıkarılarak küresel ölçekli tepkiselliğin oluşturulmasının amaçlandığı söylenebilir.

Tablo 4
USA TODAY Gazetesi Ukrayna-Rusya Savaş Haberleri

Saldırlardaki can kayıpları tanımlanırken en çok “Ukraynalı öldürüldü” şeklinde bir tanımlama yapıldığı görülmektedir. Saldırıların insan hakları perspektifinde tanımlanmasında ise “küresel barış ve güvenlik” en fazla öne çıkan tanımlama olmuştur. Genel hatları ile USA TODAY gazetesinin de BILD gazetesinde olduğu gibi Ukrayna-Rusya savaşına yönelik haber içeriklerinde suçlayıcı bir dilden uzak, küresel bir tepkinin ön plana çıktığı ve ortak bir barışın el birliği ile sağlanması gerektiği vurgulanmıştır. Savaşa dair herhangi bir tarafın haklılığının vurgulanması ve bir tarafa yönelik destek verilmesi gibi durumlardan kaçınıldığı belirlenmiştir.

USA TODAY Gazetesi Filistin-İsrail Savaş Haberleri

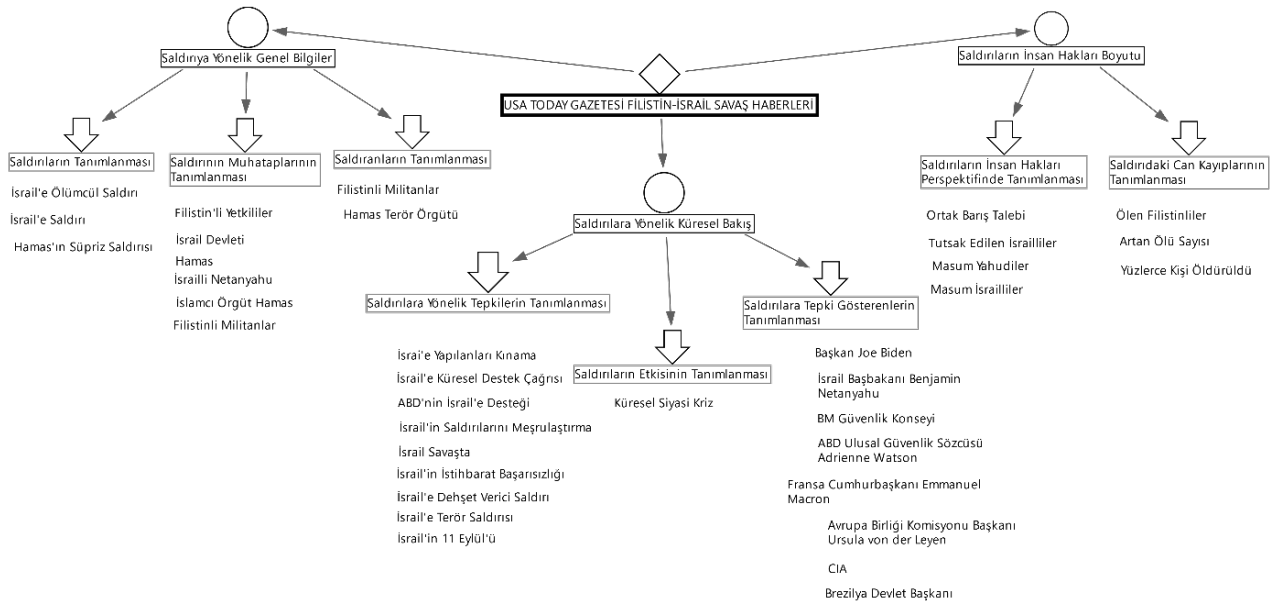
Haber içeriklerine yönelik yapılan analiz sonucunda USA TODAY gazetesinde Filistin-İsrail savaş haberlerine yönelik yukarıda belirtilen ana temalar ve alt temaların yanında çeşitli kodlar belirlenmiştir. USA TODAY gazetesi saldırıları tanımlarken en çok “İsrail’e saldırı” söylemine yer vermiştir. “...Senatör Thom Tillis, R.N.C., eskiden Twitter olarak bilinen X’te yaptığı paylaşımda, “İran destekli Hamas teröristlerinin masum sivilere yönelik soğukkanlı katliamı şok edici, aşağılık ve bir savaş eylemidir” dedi (USA TODAY Filistin-İsrail Savaş Haberleri, 58). İsrail’e yönelik saldırılar tanımlanırken BILD gazetesinden farklı olarak

USA TODAY gazetesinde saldırının kim olduğu genellikle haberlerde örtük olarak sunulmuştur. Saldırıların muhatapları tanımlanırken en çok “Hamas” ve “Filistinli militanlar”, saldırıların tanımlanmasında ise en çok “Hamas terör örgütü” şeklinde tanımlamalar yapılmıştır. Saldırlara yönelik genel bilgilere bakıldığında Filistin’e yönelik bir devlet tanımlamasından kaçınıldığı görülmektedir. USA TODAY gazetesinde de BILD gazetesinde olduğu gibi Ukrayna-Rusya savaş haberlerinde saldırılara ve saldırının muhataplarına yönelik bir sıfatlandırmadan kaçınıldığı görülürken Filistin-İsrail savaş haberlerinde ise “terör” sıfatının sıklıkla kullanıldığı görülmektedir.

Saldırlara yönelik tepkiler tanımlanırken en çok “ABD’nin İsrail’e desteği”, “İsrail’e küresel destek çağrısı” ve “İsrail istihbaratının başarısızlığı” tanımlamaları ön plana çıkmaktadır. “...ABD Başkanı Joe Biden, Hamas’ın İsrail’e yönelik sürpriz saldırısının “dehşet verici” olduğunu söyledi ve Filistinli militan grubun sivilere yönelik saldırılarını “vicdansız” olarak kınadı ve cumartesi öğleden sonra yaptığı açıklamada, ABD desteğinin sarsılmayacağı sözünü verdi” (USA TODAY Filistin-İsrail Savaş Haberleri, 10). Yapılan bu tanımlamalar ile İsrail’in mağduriyeti ön plana çıkarılırken istihbarat konusundaki başarısızlığının vurgulanması küresel siyasi denklemden ABD’ye bağlılığın öneminin belirtilmesi şeklinde

Tablo 5

USA TODAY Gazetesi Filistin-İsrail Savaş Haberleri

yorumlanabilir. Saldırlara tepki gösterenlerin tanımlanmasında en çok “Başkan Joe Biden”, “BM Güvenlik Konseyi” ve “İsrail Başbakanı Netanyahu” tarafından yapılan açıklamalara yer verilmesi yaşanan saldırılara yönelik hem ABD hem de BM üzerinden Avrupa’nın tepki gösterdiği ön plana çıkartılırken, İsrail Başbakanı Netanyahu’nun sözlerine yer verilmesi de olası bir karşı saldırının medyadaki söylemler üzerinden meşruiyet zemininin oluşturulması şeklinde yorumlanabilir. “...İsrail’in kendisini ve halkını savunma hakkı var. Nokta,” (USA TODAY Filistin-İsrail Savaş Haberleri, 11). Saldırıların etkisinin tanımlanmasında ise en çok “Küresel siyasi kriz” tanımlaması kullanılmıştır. Bu tanımlama ile bir taraftan küresel ölçekli bir tepkinin inşa edilmesi diğer taraftan ise savaşın olumsuz etkisinin küresel ölçekli bir netice oluşturacağı vurgusu yapılmaktadır.

Saldırlardaki can kayıpları tanımlanırken en çok “Yüzlerce kişi öldü” şeklinde bir tanımlama yapıldığı görülmektedir. Saldırıların insan hakları perspektifinde tanımlanmasında ise “Masum İsrailliler”, “Masum Yahudiler” ve “Tutsak edilen İsrailliler” en fazla öne çıkan tanımlamalar olmuştur. “...Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron: “İsrail’e yönelik mevcut terör saldırılarını şiddetle kınıyorum. Mağdurlar, aileleri ve sevdikleriyle tam dayanışmamı ifade ediyorum” (USA TODAY Filistin-İsrail Savaş Haberleri, 81). Can kayıpları ile ilgili yüzlerce kişinin öldüğü vurgulanırken insan hakları perspektifinde öne çıkan temaların sadece İsrailli ve Yahudi vatandaşları kapsamı öldürülen kişilerin sadece İsrail ve Yahudi vatandaşı olduğu imajının oluşturulması şeklinde değerlendirilebilir. Ayrıca tutsak edilen kişilerin de İsrail vatandaşı olduğunun belirtilmesi savaşta yaşanan mağduriyetin tek taraflı olduğunun vurgulanarak olası karşı saldırıları haklı çıkaracak bir meşruiyet zemini hazırlığı ve küresel ölçekli bir desteğin gerekliliği şeklinde yorumlanabilir. Genel hatları ile USA TODAY gazetesinin Ukrayna-Rusya savaşına yönelik haber içeriklerindeki suçlayıcı bir dilden uzak, küresel bir tepkinin ön plana çıktığı ve ortak bir barışın el birliği ile sağlanması gerektiği vurgularının Filistin-İsrail savaşına yönelik haber içeriklerinde ele alınmadığı görülmektedir. Küresel

ölçekli ve ABD merkezli yardımların ve desteğin tek yönlü olarak İsrail’e yapılması gerekliliği vurgulanmıştır. USA TODAY gazetesinde yer alan haberlerde de BILD gazetesinde olduğu gibi Filistin Devleti ibaresinden ısrarla kaçınıldığı, saldırıyı gerçekleştiren grubun terörist olduğu, ölen veya mağdur olan kişilerin sadece İsrail vatandaşları olduğu, bu saldırının küresel bir tehdide yol açtığı, saldırıların bütün Yahudi vatandaşlara yönelik bir nefretin sonucu olduğu ve ortak bir küresel barışın değil de masum İsrail’e destek verilmesi gerekliliğinin vurgulandığı görülmektedir. Ukrayna-Rusya savaşına dair herhangi bir tarafın haklılığının vurgulanması ve bir tarafa yönelik destek verilmesi gibi durumlardan kaçınan USA TODAY gazetesinin Filistin-İsrail savaşına yönelik tam tersi bir yerde pozisyon aldığı görülmektedir. Ayrıca USA TODAY gazetesinde ABD’nin küresel siyasal atmosferin en önemli dinamiği olduğu ve ABD’ye rağmen, ABD’ye karşı ve ABD’den habersiz bir girişimin söz konusu olamayacağı ve olası mağduriyet durumunda ise sürecin yöneticisinin ve koruma mekanizmasının ABD olduğu vurgusu ön plana çıkmaktadır.

Sonuç

Medya organları ve ideoloji arasındaki ilişkiselliğin irdelendiği eleştirel çalışmaların odak noktalarından biri haber içeriklerinin üretim süreçlerinde ideolojik argümanların kullanımı ve hedeflenen amaca hizmet eden ideolojinin yeniden üretimidir. Haber içeriklerinin ideolojik arka plana dayalı bir inşa sürecinden geçtiğini savunan düşünürlere göre; ideolojik söylemler üzerinden inşa edilen ve medya aracılığıyla kamuoyuna servis edilen haber içeriklerinin amacı gerçekleştirilen fiillerin ve failerin meşruiyet kazanması ve bu meşruiyetin akılcı bir zemine oturtularak tartışmaya kapalı hale getirilmesidir (Çulhaoğlu, 1998, s. 44). Toplumsal yapıya ve insana dair bir şeyler söyleyen haber içeriklerinin ideolojik saiklere dayanarak oluşturulması ve referans kaynağı olarak salt bir şekilde aklın merkeze alınması, haber içeriklerinin kamuoyunu bilgilendirme işlevinin form değişikliğine uğrayarak güç/iktidar denklemini elinde bulunduranların hedeflerine hizmet eden bir aracı konumuna dönüşmesine neden

olduğu söylenebilir. Haber içeriklerine ideolojik saiklerin yansması ise söylemler üzerinden gerçekleşmektedir. İdeolojinin söylem ile bir araya gelmesi neticesinde oluşan politik söylemler, egemenliği elinde bulunduranların gerçekliği arzu edilen şekilde yeniden inşa etmesine olanak sağlamaktadır. Gerçekliğin bir ideoloji etrafında söylemler üzerinden yeniden inşasının ise yaşamın realitesine yabancılaşmış bir toplumun oluşmasına neden olduğu söylenebilir. Bu kapsamda çalışmada BILD ve USA TODAY gazetelerinde yer alan Filistin-İsrail ve Ukrayna-Rusya savaş haberlerinde politik söylem perspektifinde hangi temaların öne çıktığını incelenmiştir.

Haber içeriklerine yönelik yapılan analiz sonucunda BILD ve USA TODAY gazetelerinde yer alan Filistin-İsrail ve Ukrayna-Rusya savaş haberlerine yönelik üç ana tema belirlenmiştir. Söz konusu temalar “saldırlara yönelik genel bilgiler”, “saldırlara yönelik küresel bakış”, “saldırların insan hakları boyutu” şeklindedir. “Saldırlara yönelik genel bilgiler” ana temasının alt temaları olarak “saldırların tanımlanması”, “saldıranların tanımlanması” ve “saldırların muhataplarının tanımlanması” şeklinde üç alt tema belirlenmiştir. “Saldırlara yönelik küresel bakış” ana temasının alt temaları olarak “saldırlara yönelik tepkilerin tanımlanması”, “saldırların etkisinin tanımlanması” ve “saldırlara tepki gösterenlerin tanımlanması” şeklinde üç alt tema belirlenmiştir. “Saldırların insan hakları boyutu” ana temasının alt temaları olarak ise “saldırlardaki can kayıplarının tanımlanması” ve “saldırının insan hakları perspektifinde tanımlanması” şeklinde iki alt tema belirlenmiştir.

BILD ve USA TODAY gazetelerinin Ukrayna-Rusya savaş haberlerinde saldırılara yönelik genel bilgileri aktarırken saldırıların, saldırıların ve saldırıların muhataplarının tanımlanmasında olumsuz, suçlayıcı ve hedef gösterici sıfat kullanımından kaçındıkları görülmektedir. Tarafsız bir bakış açısı prensibinin benimsendiği içeriklerde yapılan kısmi eleştirilerin ise haberde açıklamalarına yer veriler aktörlerin söylemleri üzerinden gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir. Saldırlara yönelik küresel bakış aktarılırken saldırılara yönelik tepkilerin, saldırıların

etkisinin ve saldırılara tepki gösterenlerin tanımlanmasında özellikle ABD ve Avrupa merkezli bir tepkiselliğin olduğu ve bu tepkiselliğinin temel dayanak noktasının ise küresel ölçekli huzurun bozulması ve olası ekonomik krizin oluşması argümanlarının oluşturduğu söylenebilir. Saldırıların insan hakları boyutu aktarılırken saldırıdaki can kayıpları ve saldırının insan hakları perspektifi tanımlanmasında ısrarla küresel ortak barış vurgusunun yapıldığı görülmektedir. Ortak barışın sağlanması ve olası krizlerin önüne geçilebilmesi için istişare mekanizmalarının oluşturulması gerekliliği ve gerek ABD’nin gerekse de Avrupa ülkelerinin bunun için hazır olduğu belirtilmektedir. Genel anlamda BILD ve USA TODAY gazetelerinde Ukrayna-Rusya savaşına yönelik genel tutumunun bir haklı haksız arayışından uzak, ortak barış vurgusunun yapıldığı, savaşın iki taraf için de olumlu bir getirisinin olmadığı, tarafsız bir dilin tercih edilerek birleştirici söylemlerinin ön plana çıktığı görülmektedir.

BILD ve USA TODAY gazetelerinin Filistin-İsrail savaş haberlerinde saldırılara yönelik genel bilgileri aktarırken saldırıların, saldırıların ve saldırıların muhataplarının tanımlanmasında olumsuz sıfatların, suçlayıcı ve hedef gösterici betimlemelerin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Tarafsız bir bakış açısı prensibinin ikinci plana atıldığı söylemlerde özellikle terör vurgusunun yapıldığı belirlenmiştir. Savaşın muhatapları tanımlanırken İsrail devleti tanımlanmasının sıklıkla kullanıldığı, Filistin devleti tanımlanmasının ise kullanılmadığı görülmektedir. Filistin’in devlet olarak tanımlanmadığı ve İsrail’in karşısında savaşın muhatabı olarak Hamas’ın görüldüğü ancak Hamas’ın da terör örgütü olarak tanımlandığı tespit edilmiştir.

Saldırlara yönelik küresel bakış aktarılırken saldırılara yönelik tepkilerin, saldırıların etkisinin ve saldırılara tepki gösterenlerin tanımlanmasında özellikle ABD ve Avrupa merkezli bir tepkiselliğin olduğu ancak bu tepkinin Hamas’a yönelik olduğu tespit edilmiştir. Ukrayna-Rusya savaşına yönelik gazeteler tarafından ortak barış vurgusu yapılmasına karşın Filistin-İsrail savaşına yönelik İsrail’e ABD ve Avrupa ülkeleri başta olmak üzere

küresel ölçekli bir desteğin verilmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Yaşanan saldırının Yahudi nefretine yönelik söylemler üzerinden servis edilmesi savaşın ideolojik bakış ve değerler özelinde bir zemine çekilerek olası bir tarafsız kalmanın ve İsrail karşıtı bir yerde konumlanmanın bertaraf edilmesi amacı taşıdığı söylenebilir. Ukrayna-Rusya savaşına yönelik olası bir küresel ekonomik krizin oluşması vurgusu yapılarak sürecin ivedilikle sulha çevrilmesi gerekliliği ön plana çıkartılırken, Filistin-İsrail savaşına yönelik küresel güvenlik tehdidi vurgusunun yapılması bir sulh ortamı beklentisinden ziyade İsrail'e destek noktasından küresel bir konsolidasyonun beklendiği şeklinde yorumlanabilir.

Saldırıların insan hakları perspektifinde tanımlanmasında ise “Masum İsrailliler”, “Masum Yahudiler” ve “Tutsak edilen İsrailliler” en fazla öne çıkan tanımlamalar olmuştur. Can kayıpları ile ilgili yüzlerce kişinin öldüğü vurgulanırken insan hakları perspektifinde öne çıkan temaların sadece İsrailli ve Yahudi vatandaşları kapsamı öldürülen kişilerin sadece İsrail ve Yahudi vatandaşı olduğu imajının oluşturulması şeklinde değerlendirilebilir. Ayrıca tutsak edilen kişilerin de İsrail vatandaşı olduğunun belirtilmesi savaşta yaşanan mağduriyetin tek taraflı olduğunun vurgulanarak olası karşıt saldırıları haklı çıkaracak bir meşruiyet zemini hazırlığı ve küresel ölçekli bir desteğin gerekliliği şeklinde yorumlanabilir. Genel anlamda BILD ve USA TODAY gazetelerinin Filistin-İsrail savaşına yönelik genel tutumun da İsrail tarafına yönelik küresel bir destek çağrısının vurgulandığı, İsrail'in mağdur pozisyonunda yer aldığı, saldırının tarihi geçmişine yönelik bütün argümanların yok sayılarak Hamas'ın bir terör örgütü olduğu ve terör saldırısı gerçekleştirdiği, Hamas'ın küresel bir güvenlik tehdidi oluşturduğu, Hamas'ın temel motivasyonunu ise Yahudi nefretinin oluşturduğu ön plana çıkartılmıştır.

Kaynaklar

- Abbasov, S., & Ercan, M. (2024). Tarihsel perspektif bağlamında, siyonizm ideolojisinin İsrail ile Filistin arasında yaşanan çatışmalara temel etkileri. *Anadolu Strateji Dergisi*, 15-27.
- Althusser, L. (1969). *For Marx*. (I. Ergüden, Çev.) London: The Penguin Press.
- Aras, İ. (2010). *Filistin-İsrail arasındaki temel sorunlar ve uluslararası hukuk*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı. Ankara: Yök Tez.
- Arı, T. (2017). *Geçmişten günümüze orta doğu cilt 2: Irak, İran, ABD, petrol, barış süreci ve Arap baharı*. Bursa: Alfa Akademi Yayınevi.
- Arık, E., & Akgün, H. (2018). Medya metinlerinin inşasında ideolojik farklılıklar: “Süper teşvik paketi” haberlerinin söylem analizi. *Intermedia International E-Journal*, 197-211.
- Armaoğlu, F. (1984). *20. yüzyıl siyasi tarihi 1914-1980*. Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Baharççek, A., & Ağır, O. (2015). Kırım'ın Rusya Federasyonu'na bağlanmasının Rusya'ya komşu ülkelere olası etkileri. *Akademik Bakış Dergisi*, 29-47.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 231-274.
- Baroud, R. (2006). *The Second Palestinian Intifada*. London: Pluto Press.
- Bartles, C., & McDermott, R. (2014). Russia's military operation in crimea. *Problems of Post-Communism*, 46-63.
- Baudrillard, J. (2002). *Selected writings*. (M. Poster, Dü.) Kaliforniya: Stanford University Press.

- Benveniste, E. (1971). *Problems in general linguistics*. Miami: University of Miami Press.
- Berry, M., & Philo, G. (2006). *Israel and Palestine competing histories*. London: Pluto Press.
- Bowen, G. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 27-40.
- Bowles, K. (2010). Representation And Textual Analysis. S. Cunningham, & G. Turner içinde, *The Media and Communications in Australia* (s. 67-87). Avustralya: Allen & Unwin.
- Canbey, M. (2024). İsrail-Filistin Savaşı'nda uluslararası kuruluşların göstermiş olduğu diplomasi performansının incelenmesi: BM örneği. *Ombudsman Akademik*, 132-162.
- Cleveland, W. (2008). *Modern Ortadoğu tarihi*. (M. Hamurcu, Çev.) İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Çalık Topuz, Z. (2022). Tek taraflı çekilmenin ardından Gazze. *International Journal of Social Inquiry*, 209-222.
- Çalık Topuz, Z. (2023). Çatışma çarkı çözümlemesi ekseninde Filistin-İsrail sorunu. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 291-320.
- Çelikçi, A. S. (2021). Soğuk savaş sonrası dönemde ulus devlet ve milliyetçilik: küreselleşme çerçevesinde ulus devlet ve milliyetçilik tartışmaları. *İmgelem*, 15-34.
- Çulhaoğlu, M. (1998). *İdeolojiler alanı ve Türkiye örneği*. Ankara: Öteki Yayınevi.
- Dijk, T. V. (2015). Söylem ve İdeoloji; Çokalanlı Bir Yaklaşım. B. Çoban, & Z. Özarslan içinde, *Söylem ve ideoloji* (N. Ateş, Çev., s. 15-100). İstanbul: Su Yayınevi.
- Eagleton, T. (2015). *İdeoloji*. (M. Özcan, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ercan, M. (2015). Uluslararası hukuk normları bağlamında kırım meselesi: Self determinasyon mu? İlhak mı?". *International Journal of Social Science*, 95-13.
- Erkiner, H. H. (2022). Uluslararası sorumluluk hukuku ve Rusya'nın 24 Şubat 2022 saldırısı. *Avrasya Dünyası/Eurasian World*, 4-13.
- Erkmen, S. (2009). Filistin'de iktidar mücadelesi: Hamas el-fetih ilişkileri. *Ortadoğu Analiz*, 14-21.
- Fairclough, N. (1995). *Critical discourse analysis: The critical study of language*. Londra: Longman Publishing Group.
- Faizai, R., Sumariara, S., Djatmika, D., & Wiratno, T. (2024). Appraisal and ideology realization in indonesia state capital relocation news texts. *International Journal Of Society, Culture & Language; Raleigh*, 74-87.
- Fifi, I., & Susana, W. (2023). Attitude realization in omicron news reporting: Appraisal in critical discourse analysis. *K@ta: A Biannual Publication On The Study Of Language And Literature*, 111-125.
- Forero, R., Nahidi, S., De Costa, J., Mohsin, M., Fitzgerald, G., Gibson, N., Aboagye-Sarfo, P. (2018). *Application of four-dimension criteria to assess rigour of qualitative research in emergency medicine*. BMC Health Services Research.
- Fraser, T. G. (1980). *The middle east 1914-1979*. London: Palgrave Macmillan.
- Gölcü, A., & Karadeniz Demirata, B. (2024). İsrail'in dezenformasyon stratejisini çözümlemek: Gazze saldırıları örneği. *Ombudsman Akademi*, 195-226.
- Hall, S. (2014). Medya ve İdeoloji. S. İrvan içinde, *Medya kültür siyaset* (s. 79-97). Ankara: Pharmakon Yayınevi.

- Hall, S. (2017). Temsil işi. S. Hall içinde, *Temsil kültürel temsiller ve anlamlandırma uygulamaları* (İ. Dünder, Çev., s. 21-99). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Herman, E. S., & Chomsky, N. (2006). *Rızanın imalatı: kitle medyasının ekonomi politiği*. (E. Abadoğlu, Çev.) İstanbul: Aram Yayıncılık.
- Hroub, K. (2008). Palestinian islamism: Conflating national liberation and socio-political change. *Italian Journal of International Affairs*, 59-72.
- Hyland, F. P. (1991). *Armenian terrorism: The past, the present, the prospects*. Colorado: Westview Press.
- Kara, R. (1986). *Siyonizm ve Filistin trajedisi*. İstanbul: Yarıncılık.
- Karaköse, H. (2018). Filistin ve Kudüs meselesine genel bir bakış: (XIX. yüzyılın ortasından XX. yüzyıl ortalarına kadar). *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 150-165.
- Karakuş, G. (2022). Sovyetler birliği neden dağıldı? *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 291-299.
- Karaman, L. (1992). *Uluslararası ilişkiler çıkmazında Filistin sorunu*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Kellner, D. (1995). *Media culture: Cultural studies, identity, and politics in the contemporary moment*. London: Routledge.
- Kiş, E. (2023). 1948'den bugüne, tarihi ve siyasi yönleri ile "İsrail-Filistin sorunu". *Anlambilim MTÜ Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 262-274.
- Konak, A. (2019). Kırım'ın ilhakı ile sonuçlanan Ukrayna krizi ve ekonomik etkileri. *Uluslararası Afro-Avasya Araştırmaları Dergisi*, 80-93.
- Kubicek, P. (2008). *The history of Ukraine (the greenwood histories of the modern nations)*. Kaliforniya: Greenwood Publisher.
- Laval, P. (1997). Israeli Military Leadership During The Yom Kippur War: Reflections on The Art of Reflections. K. Avruch, & W. Zenner içinde, *Critical essays on Israeli society, religion and government*. New York: Albany: State University of New York Press.
- McLellan, D. (2009). *İdeoloji*. (B. Yıldırım, Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Meital, Y. (2014). Israel's perceptions of the plo: From recognition to the 'no partner' paradigm. *Contemporary Review of the Middle East*, 355-370.
- Mercan, M. H. (2018). Süreklilik ve değişim bağlamında Hamas'ın siyasi stratejisi. *Ortadoğu Etütleri*, 62-78.
- Merriam, S., & Tisdell, E. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. Jossey-Bass.
- Mikal, E. H. (2007). *Yeni çarlar ve Rus dış politikası*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Mishal, S., & Sela, A. (2000). *The Palestinians Hamas: Vision, violence and coexistence*. New York: Colombia University Press.
- Mock, S., Obeidi, A., & Zeleznikov, J. (2014). A brief outline of the Israel-Palestinian conflict. *Group Decision and Negotiation*, 1245-1262.
- Neuman, L. (2022). *Toplumsal araştırma yöntemleri nicel ve nitel yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Özdemir, M. (2020). Post-truth çağda ideolojik farklılıkların medya içeriklerine yansımaları: barış pınarı harekâtı haberlerinin söylem analizi. *Egemia Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya ve İletişim Araştırmaları Hakemli E-Dergisi*, 107-138.
- Özkoç, Ö. (2009). Savaş ve barış: doksanlı yıllarda Filistin-İsrail sorunu. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 167-195.

- Özmen, S. (2006). *İsrail ve etnik dini çatışmalar*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Reyni, H., & Xiaoyun, H. (2024). Shared concerns versus ideological preferences: The New York Times' coverage of two olympics games held in the global health crisis. *Global Media and China*, 221-236.
- Said, E. W. (1989). İntifada and Independence. Z. Lockman, & J. Bein in içinde, *Intifada the Palestinian uprising against Israeli occupation* (s. 5-26). Washington: South End Press.
- Sakwa, R. (2016). *Frontline Ukraine-crisis in the borderlands*. London: I.B.Tauris.
- Sarp, Ç., & Cihan, M. (2020). Ortadoğu'da müdahalecilik ve egemenlik. *Akademik Hassasiyetler*, 1-19.
- Seyhan, A. S., Zararsız, Ö. F., & Ayaşlıoğlu, E. (2021). Pandeminin politikleştirilmesi ve söylem: Cumhuriyet ve Sabah gazeteleri örneğinde koronavirüs haberleri üzerine bir analiz. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 17-37.
- Shoemaker, P., & Reese, S. (2014). İdeolojinin Medya İçeriği Üzerindeki Etkisi. S. İrvan içinde, *Medya kültür siyaset* (s. 97-133). Ankara: Pharmakon Yayınevi.
- Stone, D. (2006). *A military history of Russia: From Ivan the terrible to the war in chechnya*. Kaliforniya: Praeger Publishers.
- Tüysüzoğlu, G. (2017). Rusya dış politikasının etkin silahı: Donmuş çatışma bölgeleri. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 185-219.
- Vincent, A. (2009). *Modern political ideologies*. New Jersey: Wiley-Blackwell.
- Weingardt, M. (2002). *Deutsche Israel-Und nahostpolitik: Die geschichte einer gratwanderung seit 1949*. Frankfurt: Campus Verlag.
- Wilson, J. (2015). Politik Söylem. B. Çoban, & Z. Özarslan içinde, *Söylem ve ideoloji* (Z. Özarslan, Çev., s. 101-119). İstanbul: Su Yayınevi.
- Wojtasik, W. (2019). Electoral manipulation via media: Theory and evidence. *Communication Today*, 28-40.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, D. (2024). Filistin-İsrail çatışması: Liberal basının bakış açısından uluslararası bir analiz. *Ombudsman Dergisi*, 309-344.
- Yılmaz, N., Kılınç, Ö., & Kocabaş, O. (2022). Çevrim içi şikâyetler üzerine nitel bir araştırma. *Intermedia International e-Journal*, 391-410.
- Yılmaz, T. (2009). *Uluslararası politikada Ortadoğu*. Ankara: Barış Platin.
- Yin, R. (2012). *Applications of case study research*. Kaliforniya: SAGE Publications.

Extended Abstract

The texts in the media play an important role in conveying the topics on the agenda at local and global levels to the society and in eliminating the social structure's search for information. However, the ideological assumptions that form the ontological background of media organs cause these roles identified with the media to become dysfunctional. This organic relationship between media and ideology forms the basis of the paradoxes regarding the objectivity of the media. The words preferred in the texts that constitute the media content provide important clues about the ideological attitudes of the media organs. In addition, political discourses formed around relationship between power and authority play an important role in determining which themes will be highlighted regarding the nature of the news. In this context, the aim of the study is to examine the prominent themes in the Palestine-Israel and Ukraine-Russia war news from the perspective of

political discourse. In line with the aforementioned purpose, the Palestine-Israel and Ukraine-Russia war news in the two newspapers with the highest circulation in the USA, which has the largest economy in the world, and Germany, which has the largest economy among the member states of the European Union, were examined using the document analysis technique using the MAXQDA 2020 program. In the examination where exploratory coding was performed based on the inductive approach, three main themes emerged: "general information on the attacks", "global perspective on the attacks" and "human rights dimension of the attacks".

The aim of the study is to examine the themes that stand out in the Palestine-Israel and Ukraine-Russia war news from the perspective of political discourse. When evaluated in terms of the political economy of the media, the control over thoughts is under the influence of those with economic power. The ultimate result of this control mechanism is that the thoughts of those with economic power determine the agenda on a global scale and gain supporters. Based on this, the research conducted was purposefully selected from the two newspapers with the highest circulation, USA TODAY and BILD, of the USA, the country with the largest economy in the world, and Germany, the country with the largest economy among the European Union Member States. For this reason, the research conducted was limited to the news served by the newspapers subject to the research within 24 hours on the day of the attack. The two newspapers carried a total of 109 news items within a 24-hour period, and this content was examined in the context of the study

It is observed that the newspapers BILD and USA TODAY avoid using negative, accusatory and targeting adjectives the description of, the attackers and the addressees of the attacks while conveying general information about the attacks in the Ukraine-Russia war news. It has been determined that the partial criticisms made in the content where the principle of a neutral perspective is adopted are made through the statements

of the actors whose statements are included in the news. It can be said that while conveying the global perspective of the attacks, a reactivity is formed which is mainly centred on the USA and Europe is formed in defining the reactions to the attacks, the effects of the attacks and those who reacted to the attacks, and that the main basis of this reactivity is the arguments of the disruption of peace on a global scale and the emergence of a possible economic crisis. While conveying the human rights dimension of the attacks, it is seen that the loss of life in the attack and the human rights perspective of the attack are persistently emphasized as a global common peace. It is stated that consultation mechanisms should be established to ensure common peace and prevent possible crises, and that both the US and European countries are willing to do so. In general, it is seen that the general attitude towards the the Ukrainian-Russian war the newspapers BILD and USA TODAY is far from a search for right and wrong, and that a common peace is emphasized, that the war does not have a positive outcome for either side, and that unifying discourses are emphasized by preferring a neutral language.

In the Palestinian-Israeli war news of the newspapers BILD and USA TODAY, while providing general information about the attacks, it can be seen that negative adjectives, accusatory and target-oriented descriptions are frequently used to define the attacks, the attackers and the addressees of the attacks. It was found that terrorism is particularly emphasized in the discourses where the principle of an impartial perspective is put in the background. It has been observed that the definition of the State of Israel is often used to define the addressees of the war, while the definition of the State of Palestine is not used. It is noted that Palestine is not defined as a state and that Hamas is seen as the addressee of the war against Israel, but Hamas is also defined as a terrorist organization. When the global perspective on the attacks is conveyed, it has been determined that there is a reaction centered mainly on the US and Europe in defining the reactions to the attacks, the effects of the attacks and those who react to

the attacks, but this reaction is directed against Hamas. While the newspapers emphasized a common peace regarding the Ukraine-Russia war, it has been emphasized that Israel should receive global support, especially from the USA and European countries, regarding the Palestine-Israel war. In defining the attacks from a human rights perspective, the most prominent definitions are “innocent Israelis”, “innocent Jews” and “Israelis in captivity”. While it is emphasized that hundreds of people died, the themes that come to the fore from a human rights perspective include only Israeli and Jewish citizens, which can be evaluated as creating the image that the people killed are only Israeli and Jewish citizens.

Yazar Bilgileri

Author details

*(Sorumlu Yazar **Corresponding Author**) Dr. Öğr. Üyesi,
İnönü Üniversitesi, mehmet.ulas@inonu.edu.tr
Orcid: 0000-0002-6131-7509

Destekleyen Kurum/Kuruluşlar Supporting-Sponsor

Institutions or Organizations:

Herhangi bir kurum/kuruluştan destek alınmamıştır. *None*

Çıkar Çatışması

Conflict of Interest

Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. *None*

Kaynak Göstermek İçin

To Cite This Article

Ulaş, M. (2025). Filistin-İsrail ve Ukrayna-Rusya savaş haberlerinin ideoloji perspektifinde tematik analizi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (69), 112-135 <https://doi.org/10.47998/ikad.1579950>